

ШЕСТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО БИТОЛСКИТЕ
ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА

Зборник на излагања,
Тркалезна маса, Битола 23 мај 2011 година

National Institution – University Library
“St Kliment Ohridski” Bitola

**THE SIXTH HOMELAND MEETING
OF THE BITOLA WRITERS FROM
MACEDONIA**

**Collection of presentations,
Round table, Bitola may 23, 2011**

Bitola 2011

Национална установа – Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ – Битола

**ШЕСТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО
БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ
ОД МАКЕДОНИЈА**

**Зборник на излагања,
Тркалезна маса, Битола 23 мај 2011 година**

Битола 2011

ШЕСТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА НА БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА

Зборник на излагања,
Тркалезна маса, Битола 23 мај 2011 година

Издава

Националната установа – Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ Битола, ул. Ленинова бр. 39, Битола

За издавачот

Науме Ѓоргиевски

Издавачки совет

Науме Ѓоргиевски
д-р Николче Вељановски
Владимир Костов

Главен и одговорен уредник

д-р Николче Вељановски

CIP - Каталогизација во публикација

Национална установа – Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Битола

821.163.3(63)

РОДНОКРАЈНА средба на битолските писатели од Македонија

(6 ; 2011 ; Битола)

Шеста Роднокрајна средба на битолските писатели од Македонија : Зборник на излагања
: тркалезна маса, Битола 23 мај 2011 година / [Главен и одговорен уредник Николче
Вељановски]; [превод и резимеа на англиски јазик Николче Вељановски]. - Битола: НУУБ „Св.
Климент Охридски“ (Скопје : Академски печат) .- 91 стр.: илустр.:; 24 см

На наспор. насл. стр.: The Sixth Homeland Meeting of the Bitola Writers from Macedonia :
Collection of presentations, Round Table, Bitola May 23, 2011. - Тираж 200. - Summaries кон
трудовете

ISBN 978-608-4538-32-5

1. Гл. Ств. Насл. 2. Насп. Ств. Насл. 3. Вељановски, Николче
а) Македонска книжевност - Роднокрајни писатели – Живот и дело -
Зборници

COBISS.MK-ID 18845505

Тел.: 047/220-208; факс: 220-515; тел. изд. 232-999;
www.nuubbt.uklo.edu.mk; e-mail: nuubbt@uklo.edu.mk

ШЕСТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА НА БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА 2011

По повод **Шестата роднокрајна средба на битолските писатели во Македонија** што традиционално се одржува во Роднокрајната читалница на Библиотеката, на 23.5.2011 г., со почеток во 11 часот, се одржа Тркалезна маса, на тема: **„Потребата од религиозен лик во моето творештво“**. Излагањата на писателите Димитар Богдановски, проф. д-р Благоја Брајановски, Петре Димовски, Никола Кочовски, Панде Манојлов, Сања Мучкајева Видановска, Кире Неделковски, Христо Петрески, Ѓорѓи Прчков, проф. д-р Вера Стојчевска Антиќ, Богоја Таневски, Добре Тодоровски, (излагањето на Владимир Костов го прочита д-р Николче Вељановски во негово отсуство) влегуваат во овај шести по ред **Зборник**. Организатор и медијатор на на Тркалезната маса беше д-р Николче Вељановски. Тој им се обрати на присутните: „Најнапред сакам да ви посакам добредојде на шестата по ред ваша традиционална роднокрајна средба. Ме радува што повторно се одсвавте на поканата и дојдовте овде на Тркалезната маса во Универзитетската библиотека. Не можам а да не забележам со гласно размислување пред сите вас дека ско-

ро секоја наша Средба ја започнуваме со едноминутно молчење. Прво не напушти Петре М. Андреевски, па Јозо Т. Бошковски, па Ѓорѓија Најдовски и денес, Цане Здравковски. Беше редовен на сите наши средби. Се навикнавме на него. Сега би ве замолил да станеме и со едноминутно молчење да му оддадеме почест на нашиот драг колега Цане Здравковски. ... Како и секоја година, **темата** за Тркалезната маса самата извира на површина и се наметнува врз вас. Заради специфичноста на темата, не сакав тоа да биде тема која ќе ве подели на теисти и атеисти, на религиозни и суеверни. Токму затоа се решив за насловот: **’Потребата од религиозен лик во моето творештво’**. И овој пат секој од вас одговори на темата со еден свој поглед карактеристичен или својствен само на вас самите. И овој пат од вас излезе на едно место во еден здив, можеби и за вас самите изненадувачка, инспирацијата од вербата, верата која влева надеж, заштита, утеха и спас од мачнотиите во животот. Се надевам дека повеќето од вас темата ве погоди и ве инспирираше. Ви благодарам на присуството.“

Со оглед на содржината на излагањето на писателот д-р Владимир Костов, го избрав да биде воведно излагање без да го следам вообичаениот азбучен ред на презимињата на писателите, при што го вклучив и мојот текст како додаток на неговото излагање.

Д-Р ВЛАДИМИР КОСТОВ

КОН ТЕМАТА „ПОТРЕБАТА ОД РЕЛИГИОЗЕН ЛИК ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО“

Ако поимот религија, што се заговара во оваа тема, го сведеме на христијанството како религија, тогаш не можеме да ја заобиколиме античката филозофија за битието во онтологијата, односно метафизиката во чија основа е теологијата како наука за настанокот на светот и на човекот чиј принцип и првата причина на сè што постои е трансцендентна сила, односно Бог, искажан преку ЛОГОСОТ (зборот, умот) посредник меѓу трансцендентот и материјалниот свет, потврда за што наоѓаме во Евангелието на Јован: „Во почетокот беше Зборот и Зборот беше со Бога, и Бог беше Зборот. Сè стана преку Него и без Него ништо не стана, што стана“. (Јов. 1/1).

Наспроти овие стојалишта, стои АНТРОПОЛОГИЈАТА која се интересира за човекот како за суштество кое врз основа на одредени космички околности се издвоило како автономно, односно слободно суштество во природата и кое својот опстој во неа го определува не според волјата на стихии надвор од него, туку, сообразно на својата природа, ги потчинува тии стихии на својата волја и ги подредува на своите интереси, а со цел хуманистички да ја осмисли својата егзистенција во светот и универзумот, односно да ги преземе прерогативите на Трансцендентот, така рече да се појави како Бог.

Идејата за човекот како БОГОЧОВЕК ја среќаваме токму во идеологијата на христијанската религија, олицетворение на Исус, претставен во „Светото писмо“ како син на Бога и признат од него како таков: „Овој е мојот возљубен Син кој е тоа по Мојата волја! (Мат. 3/17). А и самиот, проповедајќи ја својата идеологија, се претставува во таа смисла: „Јас и тако ми од едно сме. Ти си, Оче, во

мене, јас во Тебе! (Јов. 16,17 – 8, 10). Напуштајќи го овој свет, вели: „Јас одам при својот Отец“ (Јов. 16/17). Неговото божествено потекло најубедливо во Новиот завет се документира со настани поврзани со неговите натприродни појави кои својата ексклузивна визија ја добиваат во неговото воскресение како темелен постулат на христијанската религија чии основи како мистична идеологија ги постави Филон Александриски, познат како нејзин татко, од него претставена и третирана како систем на априорни вистини и вредности. Врз основа на филозофијата на стоицизмот, тој ги искристализира темелните вредности на христијанството: космополитизмот, етиката на бескрајна трпеливост (трпение - спасение), фатализмот, бесмртноста на душата и други мистични постулати, подоцна инспиративно и елоквентно апострофирани од најизразитиот апологет на христијанството, рамноапостолот Павле, синтезирани во апотеозата за љубовта како највисока морална и духовна вредност. Така сфатено христијанството, но не лишено од неговата мистичност со категорична изјава на рамноапостолот: „Без вера во воскресението, празна е таа наша вера“, го среќаваме подоцна кај бројни негови последователи, пред се кај претставниците на таканаречената ПАТРИСТИКА чии „црковни отци“ се обидоа хевристички да ги аргументираат христијанските начела, една тенденција која најавторитетно се пројави преку свети Августин кај католичкото христијанство, а кај православното на наши простори со задоцнување преку т.н. „дамаскини“ на Дамаскин Студит, преведени на црквенословенски со примеси на народниот јазик.

Патристиката и подготви терен на СХОЛАСТИКАТА со амбиција да прерасне оваа во филозофија на христијанството и негова наука. Меѓутоа, наспроти подемот на христијанството како религија и мистична идеологија, таа наидува на отпори, особено жестоко изразени во времето на хуманизмот и ренесансот.

По мрачното средновековие, со схоластиката како духовна зандана на човековиот дух, во зората на НОВИОТ ВЕК, научното сознание за светот и човекот се афирмира како нова вистина преку хуманизираните кадри на универзитети првин никнати во Италија, потем ширум Европа, реафирмирајќи го учењето на античките филозофи, а потоа смело афирмирајќи и свои автентични погледи на светот и човекот, засновани на објективни сознанија, наспроти оние на схоластиката кои беа бесмислени тврдења, но зад чиј авторитет стоеле структурите на феудалниот општествен систем кои со брутални средства се обидуваа да го спречат развојот на новата насока на филозофската и научна мисла. Најзначајниот филозоф, на ренесансот Ѓордано Бруно (1548-1600) јавно бил спален на клата. Според неговиот учење, Бог не е надвор од природата, туку

се содржи во нејзините елементи, со што вовел во науката ПАНТЕИСТИЧКИ поглед на светот. Решителен удар на схоластичкото учење му задал математичарот, филозоф и астроном Галилео Галилеј (1564 – 1642) со својата „хелиоцентрична“ теорија со која ја елиминирал „геоцентричната“ теорија според која земјата, креација на Бог, е центарот на светот.

Ренесансните погледи на светот и човекот направиле крупен скок со појавата на РАЦИОНАЛИЗМОТ како филозофско и општествено движење, особено со појавата на т.н. „енциклопедисти“ чиј врвен филозофско – научен дострел е повеќетомното издание на Енциклопедијата, зборник на трудови од повеќе области на егзактните и општествените науки, редактирана од Дидро и Даламбер во периодот од 1751 до 1880 година, дело кое извршило епохално влијание не само во научниот свет, туку и пресврт во општественото мислење, елиминирајќи го монополот што го држела Црквата во свеста и совеста на луѓето кои револуционерно настроени, почнале да бараат промени во општествено – политичките системи на феудалните држави, темелно разнишани од бескомпромисната критика на новата генерација мислители и општественици, меѓу кои енциклопедистот Холбах (1723 - 1789) со своето дело „Разобличено христијанство“ и го задава решавачкиот удар на Црквата, моралното упориште на тој систем.

Тезата на некои мислители за неприменување на сила при тие промени, безуспешно се обидел да ја компензира енциклопедистот Хелвециус со идејата за „умерен егоизам“ – еден вид компромис меѓу Црквата и новите општествени процеси во филозофијата и науката.

Што се однесува до христијанството произлезено од идеите на Исус кои, покрај својата религиозна содржина, имале и социјално – политички примеси, по него се институализирало со што се создале услови за неговото раслојување врз државни и национални основи. Конечниот раскол се случил на Вселенскиот собор 1015 г. кога црквите од Западното Римско царство се одвоиле од црквите на Источното, односно, од рамките на Византија. Со тоа практично се создале две Цркви: Римокатоличката и Православната кои религиозно – догматски и политички во антагонизам, започнале борби за превласт врз паганските држави и народи, империјалистички мотивирани.

Антагонизмот меѓу католицизмот и православието не завршил со расцепот од 1015 г., туку продолжил и низ наредните години и векови со појава на новоосновани цркви и секти меѓу кои кај нас ги превозмогнало границите на секташтвото т.н. БОГОМИЛСТВО (1910 г.), кое во ревизија на догматиката на официјалните цркви, се наложи како ново христијанско учење и социјално – политичко движење што се прошири

и во други држави низ Европа. Негови одгласи ќе се сретнат и во ДЕ-ИЗМОТ, едно религиозно сфаќање според кое Бог, како безлична прва причина во создавањето на светот, по тој панккреативен чин, престанал да се интересира за него, препуштајќи му го на човекот да го раководи според природните закони.

Тој став на деистите (кон кои се приклониле Волтер и Русо), всушност беше прикриена форма на АТЕИЗАМ кој подоцна отворено и на широко се прокламира преку Марксовиот дијалектички материјализам и историско-научен социјализам, а по прашањето за религијата дефиниран како „опиум за масите“. Со тие својства, оваа радикална доктрина, особено со предвидувањето на индивидуата, всушност ја елиминира својата хуманистичка димензија. Обидот на Албер Ками да го отстрани тој незин недостаток со тезата за „солидарност“ меѓу луѓето, наиде на отпор меѓу егзистенцијалистите (Сартр, Хајдегер), а ексцентрично на тоа прашање се произнесе Фридрих Ниче: „Бог умре, Бог, вашата најголема опасност. Откога тој лежи в гроб, вие воскреснавте“ („Волја за моќ“). Под „вие“ тој го подразбира човекот како НАТЧОВЕК за разлика од Исус кој се претставуваше како БОГОЧОВЕК и кој човекот не го одвои од Бога, уште помалку му го спротивстави, туку неговиот опстој во светот го замисли во заедништво поради тоа што е наречен, покрај „син божји“ и „син човечки“ и именуван како Христос, што ќе рече СПАСИТЕЛ. (Од тие причини за време на ренесансот, истакнати негови претставители почнаа да гледаат на Библијата не како на СВЕТА, а како на СВЕТОВНА книга што е случај со овој мој спис кој се одредува со код поинаков од оној применет во „Светото писание“).

Овој мој омаж, пишуван без амбиции да даде пресен на подемите и падовите на христијанската религија и идеологија, се обиде само да маркира значајни пунктови во нивната хронологија, а со цел неговиот автор да не остане должен со одговор на прашањето содржано во зададената тема на оваа „Тркалезна маса“. Потврдувам и повторувам дека целокупното мое творештво од 12 тома проникнато е со идејата на христијанството, но во верзија на неговиот главен протагонист во последниот мој роман „Писание за страшниот суд“, ќе го доведе во судир со некои догматски ставови во неговото црковно практикување како и во судир со структури од официјалната политика, карактеристична за неговото време, за на крајот да се доведе и во судир со самиот себе откога ќе увиди дека неговите младешки погледи претрпеле крах. Исус, вграден во дванаесеткатната градба на моето литературно творештво, исто така ќе минува низ трагични контраверзии произлезени од бивалентната природа на суштество со божествени атрибути, син на Бога, и на обичен чо-

век, син на дрводелец – една биолошко – психолошка ситуација која ќе ја предизвика неговата трагична судбина, антиципирана од енциклопедистот Жан Жак Русо („Емил“), а во наше време од филозофот антрополог Клод Леви Строс („Дивата мисла“, „Додаток“), ама и не од не толку мал број автори чии дела одат со антрополошки предзнак, но во споредба со оние, кои останале рамнодушни на таа трагика, одвај забележителни, што предизвикува зачуденост кога се има предвид гневно изречената екскламација на легендарно трпеливиот и милозлив човек наменета на цганот кој, додека го носеа на Голгота за да го погубат, арлукаше: „Распни го, Распни го!“, на што тој реагираше: „Оче прости им оти не знаат што прават!“ (Лука: 23,34)

Таа негова милозливост предизвикува уште поголема зачуденост за контраверзата што го карактеризираше како БОГОЧОВЕК, кој на крајот со последниот свој издив на ЗАВАЛИЈА, го оневозможува обидот релевантно да се разјасни таа противречност во него: „Боже мој, Боже мој, зошто си ме напуштил?“ (Мат. 27, 46) и да предизвика дилема кај авторот на споменатиот роман – миракула со апкалиптична поента: КОЈ КОГО ГО НАПУШТИЛ: БОГ ЧОВЕКОТ ВО СЕБЕ ИЛИ ЧОВЕКОТ БОГ ВО НЕГО ОТКОГА ГО ЗАМЕНИЛ СО ИДОЛ НА ЗЛАТНО ТЕЛЕ (II кн. МОЈЦ., 32), оставајќи ја таа дилема да ја разреши неговиот евентуален читател во својство на „поротник“ во судот чие име страшно е да се спомене.

D-R VLADIMIR KOSTOV

TOWARD THE THEME “THE NEED OF A RELIGIOUS CHARACTER IN MY LITERARY WORK”

I acknowledge and repeat that my whole literary work in 12 volumes has been permeated with the idea of Christianity, in a version of its main protagonist in my last novel “Standing before the Judgement Seat” who is brought into collision with some dogmatic attitudes of his religious practice as well in collision with certain official political structures, characteristic of his time, and finally coming into collision with himself after coming to an insight that his youthful views came to a disaster. Jesus, built – in twenty storied building of my literary work, will go through tragic controversies as a result of his bivalent nature of a human being with divine attributes, son of God, of a simple man, son of a carpenter – a biological – sociological situation that will be a cause of his tragic death, anticipated from the encyclopedist Jean Jack Russo (“Emil”), and in our time by the philosopher Clod Levi Stros (“The Wild Thought”, “The Supplement”), and also from a big number of authors whose works go with an anthropological sign at the front. But in comparison to those who remained indifferent to that tragedy, hardly noticeable, who cause astonishment when one has in mind the vented angrily exclamation of the crowd on the legendary patient and compassionate man while he was being taken to the Golgotha in order to be executed, yelled “Crucify him”, “Crucify him” to which he replied “Forgive them for they know not what they are doing” (Luka: 23,34).

Д-Р НИКОЛЧЕ ВЕЉАНОВСКИ

ВЛАДИМИР КОСТОВ ЗА НЕГОВАТА ОСАМЕНОСТ И ХРИСТИЈАНСТВОТО

Одговарајќи на темата „Потребата од религиозен лик во моето творештво писателот Владимир Костов ќе напише: „Категорички тврдам дека сите мои 12 дела се инспирирани од христијанството“. Во моите прв телефонски разговор откако го добив неговиот текст, му се обратив: Професоре Костов, не сум задоволен од Вашиот одговор на темата. Вие имате толку различни погледи во Вашите дела кон христијанството преку плејада на ликови, како во Битолскиот триод, Црквичето четириесет маченици и Учителот, а Вие го споменувате со неколку реченици само последното ваше дело „Писание за страшниот суд“. Зарем цитатите кои ви ги прочитав од „Учителот“ сега не предизвикуваат во Вас потреба да го преработите Вашиот текст? Во моментот морници ме опфаќаат и се наежувам од тоа што го слушам, но не би сакал сега да се навраќам на нешто што пред триесет години сум го напишал. Но, професоре Костов, ако Вие уште еднаш ги изнесете на виделина Вашите погледи за христијанството како вера и религија, тоа би било многу интересно за писателите – колеги и јавноста воопшто, зашто верувам дека ретко кој

го прочитал тоа ваше дело, бидејќи тоа е многу обемно, над шестотини страници. Всушност, професоре, сите битолски писатели капа Ви симнуваат и сакаат да ги прочитате сите нивни најнови дела со очекување на Вашата позитивна критика, но јас се плашам, дали тие воопшто ги читаат Вашите дела!? И не само тоа, и кога би ги прочитале, во колкава мера би ги разбрале? Јас не сум човек кој сака да се наметнува. Скромен сум доволно за пофалбите да не ми причинуваат задоволство. Кога го пишував последното дело „Писание за страшниот суд“ се прашував кој би можел да го разбере, постојано ти ми доаѓаше на ум. Јас сум среќен кога само барем еден читател би го разбрал моето дело. Тоа би било доволно за мене. Добро, професоре, од каде таа Ваша инспирација да пишувате и за Америка и за одредени личности и симболи кога Вие не сте биле таму? – Читам многу и сметам дека многу ретко кој од нашите колеги – писатели читаат. Фала му на Бога, што, и покрај Паркинсоновата болест која не ми дозволува да дојдам до Библиотеката, умот се уште многу добро ме служи. Кога гледам дека немате намера да го преправите Вашиот текст, тогаш дозволете ми да ги претставам некои од Вашите размислувања за христијанската вера и да го додадам до Вашиот текст. Секако, тоа би ме радувало многу, - одговори професорот Костов, додавајќи: „па, би можеле да го искористите овој наш диспјут во една таква студија“.

Можеби со право писателот Костов не сакаше да повторува нешто кое со толку голема инспирација го напишал пред околу четириесет години во романот „Учителот“. Времето во кое Костов го пишувал романот не е време во кое можело слободно да се пишува за религијата и Црквата, за смртта и бесмртноста и сето тоа истовремено поврзано со христијанската религија и науката. Во колкава мера и на кој начин беше Бог присутен во моментите кога го пишуваше романот не може да се каже. Зошто овај роман остана до ден денес неоткриен не само од читателите туку и од писателската фела не е јасно. Костов во овој роман не е само писател, тој е филозоф - научник и пред се, учител. Неговиот поглед кон својата христијанска вера е поглед на верник и поглед на научник истовремено, при што тој излегува од рамките на разумското размислување за животот, смртта и вечноста. Бесмртноста ја смета за реалност на човечката душа за разлика од смртта која ја смета за илузија врежана во човечкиот ум: „Или, зборувајќи со јазикот на социологијата, тоа е општество на поробени граѓани во кое не постојат услови за сестран развој на личноста. Општество во кое пропаѓаат милиони таленти. Во кое, ЛУЃЕТО РОДЕНИ ЗА БОГОВИ, УМИРААТ КАКО РОБОВИ. Еве ја неговата „НОВА ИДЕЈА“:

„МИСЛАТА ДЕКА СМЕ СМРТНИ, и дека тоа ќе бидеме секојпат, е послена од сите аргументи што ја негираат. Да можеме да се ослободиме од неа многу побргу ќе стасаме до бесмртноста, отколку, кога, со неа оптоварени, тешко и бавно чекориме по патот што води кон таа цел. И **Христос** во тој поглед се поплакува: „Волот го познава својот господар и магарето **јаслите на** својот господар, а мојот народ не ме позна.“ ... И современите социолози, психолози и психијатри, поради човечки страв, поради оптовареност со прародителскиот грев... „Повеќе не можеме да го задржиме стариот однос спрема смртта. А нов уште немаме најдено“.

Револуционерниот дух на Костов е толку силен што смета дека стариот однос на човекот кон животот неодложно треба да се промени. Повторно се прашуваме: „Го бараше ли тоа Бог од него? Или тоа беше некое негово внатрешно незадоволство кое е ретко кај писателите, незадоволство кое излегува како незапирлив извор и руши се пред себе во правец кон бесмртноста. А Костов тогаш има четириесет години, скоро половина од оние кои ги има денес, па кога сега би пишувал за бесмртноста, секој би помислил дека писателот се уплашил од смртта. Костов е визионер како што му доликува на големите водачи на човештвото. Тој се обидува да најде излез од ропството во кое човекот самиот се заробил: ...значи, да заклучиме: **без категоријата на бесмртноста - не како апстрактна, а како конкретна цел, не идеалистички сфатена, а материјалистички - остануваат непотполни сите хуманистички филозофски системи и политички програми.** Малку е да се бара за луѓето Општествена правда и снослив живот во природата. **При постоењето на смртта, тоа е речиси ништо. За да бидат хуманистички, нашите програми мора да бидат револуционерни. Ама докрај. А за да бидат такви, во служба на класата, тие мора да го имаат предвид целокупното човештво, во служба на денот, да ја имаат ПРЕДВИД ВЕЧНОСТА.** Тоа. Другото да го оставиме за подоцна. Дали не создал Бог, - или заедно со него Некој над него - или сме случајно создадени, како што се вели во хемиската еволуција при што, заедно со другите живи суштества влечејќи лотарија, сме го извлекле главниот погодок, разумот, или сме плод на семе што го посеале космонаути на Некоја супер-цивилизација - што има нас тоа да не интересира? Што би рекол Ушлинков: Што има да не интересира последната честица на материјата?! **Што има да не копка да ја дознаеме Тајната на прапочетокот на светот?** Истражувањата во таа насока се само губење време. Да си ја гледаме ние нашата работа. СПИНОЗА беше првиот филозоф што ја заменува митолошката и религиозната претстава за смртта со научен поглед на светот. Тој вели: „Слободниот човек повеќе мисли на други работи отколку на смртта и

неговата мудрост се изразува во размисли за животот, а не за смртта“.

Размислите на човекот не се за животот туку за живеењето, зашто кога би биле за животот тие не би размислувале толку за смртта, туку за вечноста. Но Костов е свесен и за тоа. Според него, човекот се обидел да размислува за вечниот живот и бесмртноста, а тоа го гледаме и по неговите материјални зданија: „при градењето на ВАВИЛОНСКАТА КУЛА, со која луѓето сакале да се извишат до небото, бог им ги измешал јазиците за еден со друг да не можат да се разберат. И кога не можеле, значи, да се разберат, градејќи секој за себе, наместо во ВИСИНА, луѓето изградиле ГРАД ВО ШИРИНА – ВАВИЛОН, мешаница. И во таа мешаница тие СЕ ЗАГУБИЈА. НЕ НЕ СИТЕ. Некои сепак, успеаја да излезат на ЧИСТИНА. Така, спасувајќи се себеси, тие што се спасија ЈА СПАСИЈА И ЧОВЕЧКАТА ИДЕЈА ЗА ЕДЕН ЈАЗИК, ЗА ЕДЕН НАРОД, ЗА ЕДНА ЦЕЛ – СЛОБОДЕН, ВЕЧЕН И СРЕЌЕН ЖИВОТ НА ЛУЃЕТО. Само што за нив во канонските книги не се зборува. Сеедно Вавилонската кула продолжи да се гради. Борбата за ВИСИНИТЕ СЕ ОБНОВИ. Но и Вавилон продолжи ДА СЕ ШИРИ. И ДА СЕ МЕША. Фатени во единството на неговите противречности – во власта на таа магија – со милијарди луѓе претале и претаат во неговата тиња“. Значи, **човештвото е во ќор-сокак, вели Костов. Ако се најдат клучевите на меморијата: Слободата и бесмртноста се во нас самите, и тие го очекуваат своето ослободување, човечкиот живот ќе трае вечно, а смртта ни миг...**“

Костов е свесен дека ваквото размислување може да предизвика недоразбирање од црковните авторитети, па и самиот го поставува нивното прашање и го одговара: „**Нашата бесмртност НЕ Е БОЖЕСТВЕНО прашање, тоа е наше ЧОВЕЧКО прашање. .. Не е ли чудно, значи, ШТО ЕДЕН СМРТЕН ЧОВЕК СЕ ИНТЕРЕСИРА ЗА ВЕЧНОСТА КОЈА Е ТОКМУ ПРИВИЛЕГИЈА НА БОГОВИТЕ? КАКВО Е ТОА БЕЗБОЖНИШТВО?** Да тоа е во човекот и тоа е човечкото во него - во безбожништвото. Кога е во прашање бог, нам се ни е дозволено. Нема тука ЗАБРАНЕТО. Забраните од тој вид имаат класен карактер. Тие и го измислија бог за со него да ги држат луѓето во покорност“.

Овие силни зборови изговорени пред четириесет години, поминаа неосудени од црковните авторитети, но за жал, и денес останаа осамени, не наидоа на плодна почва да дадат род. Но, така е и со второто доаѓање на Исус Христос кое е во очекување од светот повеќе од две илјади години. После четириесет други години писателот Владимир Костов се чувствува осамен и покрај тоа што е поим и пример за врвен македонски писател, еден од најценетите авторитети во македонската книжевност.

Незадоволен е само од „живите кои се мртви“ затоа што како што вели тој, „слободен, среќен и вечен живот нема без тие да оживеат“: **А нема победа над смртта, ако против неа не се борат и умрените.** Борбата ќе биде безуспешна ако ја војуваат само живите. Но, ете, овие гробишта овде те потсетуваат дека и живите се мртви. Сепак, не се. Не давај се да бидеш заведен. Не се и не сите. Не и нашата мисла за бесмртност. Оние што паднале, и **мртви, се живи. Нивната борбена мисла не паднала.** Сите зла на овој свет потекнуваат од нашето сознание дека сме смртни... Тоа сознание е, значи, наша слобода и наше ропство истовремено: **НАШ ДЕН И НАША НОК...** Обземени од смртниот страв кој не следи цел живот, ние во животот **ВСУШНОСТ НИЕ НЕ ЖИВЕЕМЕ, НИЕ УМИРАМЕ...ТРЕБА ДА СЕ НАПИШЕ НОВА БИБЛИЈА. ЗАШТО ТАКВО ВРЕМЕ ИМА, И ТОА Е НАШЕТО ВРЕМЕ. Учителот заврши“.**

Со право Универзитетот „Св. Климент Охридски“ Битола, му додели титула Почесен доктор на науки на писателот и професорот Владимир Костов. Ако професорот Костов денес во својата осаменост се прашува во колкава мера Бог е присутен во неговите дела, мерилото би било во колкава мера тој се измачува со мислата за слободен, среќен и вечен живот на секој човек и човештвото воопшто. Романот „Учителот“ го измачуваше и затоа „претрпи“ четири изданија. Само колку Писателот да знае дека Бог бил присутен кога го пишувал „Учителот“, а се разбира и во целиот негов живот, ќе земам една обична случка во 1984 година кога за прв пат ми беше обрнато внимание на оваа книга. Работев на пултот за издавање во Библиотеката кога дојде една средношколка која со насмевка од уво до уво, ми рече: „Немој многу да шеташ по станови!“ – какви станови? – реков и зачудено прашав, - Каде си ме видела? Не, ама ти ми дојде на сон и ми рече: „Еве што ти треба тебе. Ми даде едно полно шише „Пелистерка“ и една книга со тврд црвен повез.“ Во тој момент единствена црвена книга на која можев да се сетам беше „Учителот“, но до пред неколку години и јас не ја имав отворено оваа книга, бидејќи сметав дека таа беше некаква симболика, а и моето мислење за македонските писатели беше дека тие немаат некаква големина или посебна длабока филозофија во своите дела.

D-R NIKOLCHE VELJANOVSKI

VLADIMIR KOSTOV ON HIS LONELINESS AND CHRISTIANITY

Without the category of immortality, not as an abstract, but as a particular goal, taken not as idealistic, but as materialistic, all the political programs and humanistic and philosophical systems remain uncomplete. Asking only for descent life in nature when being aware that death governs all life is too little. Our humanistic programs must be revolutionary. They must have the eternity for a goal. All other questions we must put aside. Whether God created man, or together with Him someone above him, or mankind has been created by accident as it is said in the chemical evolution, while pulling out the lottery ticket we've pulled the main hit, razumot, or we are seed of some higher civilization – it should not be our main field of interest. It is only a waste of time, when we know that death governs all. When the keys of memory become known, then freedom and immortality are inside us, they wait for their liberation, man's life will last eternally and death not even for a moment.

Overwhelmed with the fear of death, we can't say that we live the life at all, in fact, we are dying. We must write a new Bible in this new time, this is our time...

ДИМИТАР БОГДАНОВСКИ

РЕЛИГИОЗНИ НЕВЕРНИЦИ

Предложената тема „Потребата од религиозен лик во моето творештво” неоспорно претставува своевиден предизвик за авторите, независно од присуството или не присуството на религиозни протагонисти во нивното творештво, односно потребата од промовирање на личности со религиозни чувства. Јасно, во нашава современост, при тоа имајќи ја предвид средината на животната опкруженост каде мнозинството од популацијата е религиозна, неможно е во литературното творештво да бидат игнорирани религиозните луѓе. Априори неприфаќајќи го за наполно, ами само како релативно точно уверението дека верата облагородува, и ја продлабочува љубовта меѓу луѓето. Бидејќи, како што е познато, животното искуство од било кој обичен човек, а уште повеќе поаѓајќи од историските сведоштва за човештото, не ретко ами мошне често произлегува спротивното (злоба, лакомство, завист, убиства, војни). Меѓутоа, сакал некој да признае или не, неоспорен факт е дека религијата е длабоко врежана во целокупниот живот на човечките генерации во постојниот свет.

Религиозните луѓе неоспорно знаат да љубат, да создаваат, творат, но знаат, спротивно на религиозните начела, за жал, и да мразат, рушат, уништуваат, да не почитуваат ништо што им се испречува при оствару-

вањето на нивните амбиции. Дефинитивно, луѓето се само луѓе од крв, коски и месо, располагаат со ум и памет кој не секогаш претставуваат вистински ум и памет, како и позитивни или негативни чувства со широк дијапазон. Тука религијата не ретко останува беспомошна како облагодорувачки фактор. Но исто така, факт е дека на голем број од луѓето верата им е неопходна во животот и тоа задолжително треба и мора да биде почитувано. На крајот од краиштата, треба да се разбере дека религиозните уверувања и чувства во текот на милениумското развивање на човековото општество станале структурален дел цврсто вграден во длабочината на човековите гени.

Што пак се однесува на ликовите од мојот релативно скроман литературен опус, не се појавила премногу голема потреба за опсервирање на животни патишта или секвенции од животот на религиозни луѓе, на кои религијата им е водителка во животот. Меѓутоа, тоа не значи и дека ги нема.

Размислувајќи за дадената тема повеќе неочекувано се наметна необична бизарна мисла од која произлезе насловот на овој напис: „Религиозни неверници“. Најнапред при тоа се наметна размислата за главниот протагонист од мојот роман „Мрачната страна од светлината“, Тодор Петровски, неговата религиозност, неговите сфаќања за религијата и однесувањето кон неа. Релативно млад човек, на возраст од околу четриесет години, возраст кога започнува поинтензивното старење на човековиот организам, успешно справувајќи се со секојдневните тешкотии, непочитувајќи никој и ништо незапирливо ита напред газејќи сè пред себе.

Тој деловен човек, „зачудувачки брзо, неочекувано и како за инает на сите, избори прилично удобно место под сонцето“. Имено, во годините на транзициониот период „извонредно правилно сфати дека незаконното во одредени периоди од општествениот развој претставува единствен вистински закон“ што треба и мора да биде почитуван од луѓето кои сакаат да изградат успешен живот. Сè друго, со исклучок печалењето пари и трупањето на богатство, е ирелевантно и не заслужува внимание.

Сакајќи поопстојно, т.е. попродлабочено да го промовиран ликот на својот протагонист, во текот на пишувањето се присетив на една личност со кого некогаш имав можност да се запознаам. Тој човек, инаку високо образован и необично интелегентен, кога подобро го запознав морам да признам ме фрапира со дел од своите необични сфаќања. Е, точно од него позајмени и вградени во ликот на мојот главен протагонист станаа одредени особено карактеристични црти. На пример: „Една од неговите суштински карактеристики претставува религиозноста“ којашто при

нормални, секојдневно сретнувани обични личности не е ништо чудно. Арно ама, во нашиов случај, не е така. Имено, Тодор Петровски „безрезервно верува во Севишниот. Редовно, како секој почитуван граѓанин верен на традициите и обичаите, задолжително еднаш неделно, понекогаш и двапати, тој ја посетува црквата „Св. Богородица“, убава божја црква во самиот центар на градот“.

Дотука, во претходно изнесеното, непостои ништо необично, исто е како и кај сите други верници. Овде, меѓутоа, се појавува нешто ново, прилично необично, како прв своевиден знак на извесно богохулие што веќе се насетува. Тој „верува и не се плаши од Севишниот“, ама „Знае и мудро молчи, никому не кажува за непостојните причини за плашење. На Севишниот, според неговите сфаќања, око не му трепнува за луѓето, т.е. за нивната сегашност, иднина и воопшто, нивната судбина,... доследен на божествените принципи, ги препуштил на самите себе. Господ Бог Саваот така решил, мудро одредил и нив ги промовирел за закон над законите. Тој закон, меѓутоа, важи само за малобројните и...господинот Петровски. Нему му е јасно, секој човек треба да живее како што знае и умее... “И на крајот, како илустрација за подобро сфаќање на неговиот очигледен цинизам, следново: „човекот за Господ Бог Саваот е важен исто колку и другите живи суштества на природата, на пример, магарина, воловите, волците и др.“

Веројатно, точно поаѓањето од ваквите сфаќања го прават разбирливо бескруполозното однесување на главниот протагонист во бизнисот, служењето со измами, непочитувањето на другите луѓе, присвојување на дел од парите од мртов човек без око да му трепне и без никакво гризење на совеста. Непочитувањето на луѓето, самобендисаноста, егоизмот, додека неприкриеното потценување на пропаднатиот под ударите на транзицијата негов познаник при неочекувана средба, на крајот неочекувано резултира со неговата смрт.

Ете, тој човек е еден од таканаречените од мене религиозни неверници.

Вториот „религиозен неверник“ во моето творештво е старецот Петре Старец од истоимениот расказ Вистината за Петре Старец, од книгата со раскази под наслов; Човекот во тревата“:

„...немаше човек кој не го познаваше. ...го познаваа од најмладите, оние што туку пркнати од пелени, до највозрасните. Висок, малку подвижан во половината под товарот на годините, со бастун во десната рака и голема шапка на главата, беше оддалеку забележителен “

Овој човек сограѓаните го познаваа по неговата чесност, религиозност, подготвеноста секогаш да помогне во невоља. „Секој неделен ден,

редовно во празниците, со баба Петрејца еден по друг (тој напред, таа по него), одеа в црква, палеа свеќи, се молеа... Пред десетина години на црквата „Св. Тројца“ од родното село ѝ подари голема икона на свети Ѓорѓија Победоносецот “.

Инаку, Петре Старец, како почитуван човек во градот бил член на Црковниот одбор, во Бога се колнел и, очигледно, искрено се молел.

Петре Старец пред еесетина, можеби и повеќе години го напушти своето родно село, се пресели во градот, откако во близината на Чинарот купи голема турска куќа, за која всушност не даде ни пара. Вистина, тој со старите сопственици на куќата се пазари, ама вместо да им ја плати договорената сума пари, сопствениците ги убива заедно со еден еден нивни гостин. На таков начин, по извршувањето на злосторството убивајќи три невини жртви, тој ја присвојува една од најголемите куќи во маалото, истовремено ограбувајќи ги нивните пари. Почитуваниот старец, осведовечениот верник, своевременно на своите млади години, меѓу можноста да ја земе куќата неплаќајќи ја, а плус да приграби туѓи пари, ја пренебрегнува религијата, како и совеста и без размислување посегнува кон злосторството.

Претпоставка е дека тој човек сепак верувал. Па според тоа, верувал дека Господ праведните ги наградува, а грешниците ги казнува. Материјалниот интерес, меѓутоа, при дадените околности, надвлада над него, така што тој неговите верски чувства и убедувања едноставно ги заборавил или, веројатно поточно, ги отфрлил као пречка.

Потребно е да се каже, тој убиствата не ги извршил случајно, така наеднаш, без размислување. Напротив, таа вечер откако претходните денови ја запознал беспомошната положба на старата брачна двојка, убиствата ги испланирал и ладнокрвно, без око да му трепне, ги убил. Интересно, тој година или две пред своето упокојување, малку недостигало да убие свој близок роднина, кого од недоапица, по мала караница, со мотика го треснал по грбот.

Поаѓајќи од претходно дадените карактеристики за моите два протагонисти Тодор Петровски и Петре Старец, произлегуваат длабоки, просто неверојатни контрадикторности меѓу појавното и суштинското кај нив.

Спомнатите контрадикторности забележително се поизрасени кај Петре Старец отколку кај Тодор Петровски. Така, додека религиозните убедувања кај вториот, кој како е посочено, верува во Севишниот, но е уверен дека тој не е онаков каков е претставен во верските догми. Петре Старец е верник, т.е. религијата ја прифаќа некритично, не онаква каква неговите родители му ја пренеле согласно традиционалните обичаи.

Значи, според неговите верски уверувања, Господ Бог ги казнува лошите дела, додека добрите ги наградува. Но, дали е така? Дали Петре Старец вистина верувал или не? Одговорите на прашањата, наспроти навидум нивната леснотија, се прилично компликувани.

И кај двајцата овде посочени протагонисти од моето литературно творештво, наспротив сè, т.е. можното негирање, нивната религиозност на еден специфичен начин е евидентна, не зависно што нивните постапки ја негираат. Оттука, како резултат на релативно беглото опсервирање на двете личности, кое што во поинакви околности (повеќе расположиво време), произлезе и нивното, на прв поглед бизарно, не логично, ама и покрај сè, правилно претставување како „религиозни неверници“.

На крајот, можеби најмногу заради самиот себе, должно е да се каже дека посочените претходни протагонисти, иако не се чести, сепак не претставуваат исклучок во современото општество. Де факто, отсекогаш, од искона, ги имало, ги има и ќе ги има. Се разбира, не е лесно ни да се разоткријат ни да се претстават.

DIMITAR BOGDANOVSKI

RELIGIOUS ATHEISTS

It is a fact that to the majority of people faith is a necessity in life and we have to appreciate this. We must understand and accept the fact that the religious convictions and feelings in the course of the development of societies through the ages became essential need engraved deeply in the human genes. It is indisputable that the religious people know how to love, create, but at the same time, contrary to the religious beliefs, to hate, destroy and show disrespect to everything that blocks the fulfillment of their ambitions.

As far as the characters in my modest literary work are concerned I haven't had a big need of analyzing the life of religious people to whom religion is their guide. But, it doesn't mean they are not present in my literary work.

Д-Р БЛАГОЈА БРАЈАНОВСКИ

ПОТРЕБАТА ОД РЕЛИГИОЗЕН ЛИК ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО

1. Пред да се пристапи кон разгледување на прашањето за присуството на религиозен лик во литературното творештво на одделен автор, па и воопшто, потребно е да се утврди поимот што е тоа религиозен лик. Иако, мора да се признае, дека е мошне тешка задача една ваква широка материја (полна со противречности) би можела на едноставен начин да биде есенцијално појмовно претставена, што пак, има непосредна врска со поимањето на религијата како посебна духовна категорија од еден до друг автор. А дали е и воопшто можно една ваква материја, како секоја друга појмовно да се дефинира! Не постои ваква можност бидејќи не ја знаеме суштината, есенцијата на проблемот.

2. Оттаму, во литературното творештво не може да се зборува за претставување на религиозен лик, ако не станува збор животот и делото на односен религиозен лик. За религиозен лик повеќе би можело да стане збор во публицистичко дело отколку во литературно. Во литературно дело повеќе може да се зборува за некакви „парчиња“: од религиозниот лик, преку кого говори одреден лик во книжевното дело, но што не ја отсликува целината на делото на религиозниот лик; како поткрепа на мудроста што ја искажува нерелигиозниот лик, која, всушност и не е

негова мудрост, Знаење. На пример, животот и делото на голем духовен мислител или свето лице. Сепак, според мене, присуството на голем духовен мислител, па и на свет човек (лик) во литературно дело, не подразбира дека станува збор за *религиозен лик* во делото (иако и така би можело да се земе – земено во глобал), од причина што не постои „чист“ религиозен лик. Така, на пример, ако во прозно дело авторот го опишува животот и делото на еден од најголемите будистички духовни мислител и свети лица како што е Свами Прабхупада, не значи дека тој лик во делото е и религиозен лик, иако, на одреден начин би можело и така да се толкува (зависно од тоа во какви појмовни рамки се става односниот лик односно неговото Знаење). Така, на пример, ако во виша смисла се сфаќаат работите, дека воопшто не постои материјата, дека сè е духовно, односно дека духовното е примарно а материјалното е последица на духовното, дека Бог е духовен и воедно е материја, како една од Неговите енергии; Бог е потполно духовен, тогаш уште повеќе нè уверува во констатацијата дека религијата и религискиот човек е невозможно да се дефинира, да се поими, туку само да се почувствува присуството на некаква *оновремена* вредност, вредност по која трагаме, но која, за да се достигне треба внатрешно прочистување и следење на упатствата на духовниот Учител.

Општо земено, по самата природа, поезијата, за разлика од прозата, повеќе би била склона кон „потребата“ од внесување на религиозен лик.

Меѓутоа, во моето творештво додека не сум наоѓал некаква потреба од внесување на “целосен” религиозен лик, па оттаму подолу во смисла на насловот на генералната тема на оваа **Шеста роднокрајна средба на битолските писатели од Македонија**, приложувам дел од сè уште необјавен роман:

ГЕНИЈОТ СЕ ИЗРАЗУВА САМО ВО НЕГОВАТА ОБЕДИНЕТОСТ СО БОГА

Има нешто што е подобро за нас, во тој друг свет, а што е над нас.

Продолжив со едноличниот живот во селската општина, и продолжив со читање на книги и незадржливо да напредувам во совладувањето на духовното знаење, но и јас лично да напредувам во таа смисла. Не многу разговорлив во друштво, повеќе сакав да го слушнам мислењето

на другите, не толку за да научам нешто од тоа, иако и тоа доаѓаше пред вид, туку повеќе за да го одбегнам излагањето на сопственото мислење. Имав некое необјасливо чувство дека, ако влезам во дискусија, и ако го искажам сопственото мислење, после тоа, кога ќе останам насамо, речиси секогаш, иако самиот не можев да си го објаснам тоа, чувствував некаква ненадоместлива празнина во мене, па се каев за она што го бев рекол, особено за некои филувани мисли, кои самите ми се наметнуваа тогаш, а кои неоправдано ме претставуваа во подобра светлина од онаа вистинската; не сакав пред другите да изгледам подобар од она што навистина сум. И, така сам со своите мисли си го поставував неизоставното прашање: „Зошто луѓето во секоја прилика здушно ја сокриваат вистинската своја природа, која неизоставно може истовремено да биде и позитивна (добра) и негативна (зла). И, уште повеќе: што позитивната (добрата) страна ја прикажуваат како да е уште попозитивна отколку што таа навистина била, а, што е – уште полошо - што злата вистина ја прикажуваат во друга светлина – како да била - позитивна! А тоа не е ништо друго – освен најординарна лага. Тогаш, ако е така, а - така е – тоа е само доказ дека сиот наш човечки живот, како секое општествено уредување, е само една голема лага.“

Јас, не само што по секоја цена избегнував да влегувам во дискусија, ако не морав, а ако морав – настојував да бидам што поедноставен и што кус во излагањето. Зашто, бев свесен дека, ако продолжам, насладувајќи се на своите мисли односно лаги како и другите, неизбежно ќе требаше да се поистоветувам со тие лаги. Зашто, ако работите би ги прикажал токму онака како што тие навистина биле, како што навистина се случиле, нештедејќи се себе да се прикажам онака како што навистина сум бил, пред очите на оние другите: сите – фалбазии, во нивните очи би бил, или егоцентрик, или духовно незрела, болна, да не речам, личност, личност која е под знакот прашалник, така што не беше ни случајно, кога на мојот Учител, напуштајќи го му реков: „Кажми ми, мој драг Учителу, како да живеам во земскиот живот како и другите просечни луѓе, а да не го напуштам Твоето Учење, а притоа да изгледам како и другите, како просечните луѓе, од што најмногу и стравувам,“ а тој на тоа, колку што се сеќавам, едноставно ми рече: „Ќе живееш со сопствената ограничена, контролирана лудост.“ Значи, јас, во основа би бил луд човек, но кој ја контролира, кој ја држи враце таа своја лудост. Милина – една!

Но, сепак бев сфатил дека, во безбожничко општество, или и во какво било друго општество, треба, сакале или не – за да преживеете – да се прикажувате и вие дека сте таков. Зашто, да зборувате за Бога, а уште повеќе на другите да им кажувате дека најдобро, за понатамошно-

то сопствено духовно созревање, за постигнување на повисоко ниво на свеста, би било кога по неколку минути на секој сат мислите ги насочувате кон Бога и притоа ја изговорате реченицата: Те сакам мој, Господе! не само што ќе ве одбегнуваат оние кои веруваат во Бога, додворувајќи им се на оние кои не веруваат, мислејќи притоа дека имаат работа со луд човек, или со човек провокатор, туку и оние, што е сосема нормално, кои се „крлаат“ во сопствените уверувања. Знаев дека, колку повеќе се искачуваш нагоре на општествената скала, толку повеќе на своите плеќи се натоваруваш со лага, - пософистицирана, се разбира!, така што и самата лага почнува да поприма поинакви, попрефинети димензии. Ако се прави споредба со обичниот, просечниот човек. Зашто, таму високо, ако не највисоко на скалата, бев читал нешто слично, ако не се однесуваш така, тогаш силните ветрови што дуваат горе, лесно можат и да те однесат. Јас, исто така, заклучив дека, колку човек се извишува што погоре на општествената скала, со многу ретки исклучоци, толку повеќе го обзема себичноста, скржавоста, лакомоста, омразата, љубомората. Во таков случај, човека задолжително го навјанува *важноста* што самиот си ја придава, а што ја потсилуваат лицемерите околу него, како тој да е најважен во светот, со што не знае како да го уважува светот околу себе, односно кога, тој вистински не може да го уважува. А сето тоа само ја потсилува лагата; чувството – на безсмртност! „А луѓето знаат,“ како што учи, Милерепа,“ си реков во себе, «дека, ако некој натрупува храна и богатство, тоа ќе стане сопственост на други и, дека сето она што се натрупува ќе стане сопственост на неговите непријатели,“ „ќе се однесуваат обратно; сосема поинаку.“ Потврда, со најретки исклучоци, дека говорењето во земскиот свет најчесто е лага, се уверив и тогаш, кога еднаш заедно со еден мој пријател студент, заради негов атер, останав да слушам предавање од областа на теоријата на литературата, а професорот рече: „Внимавајте, колеги, кога писателот пишува роман или расказ, најчесто поинаку го прикажува настанот од она како што навистина се случил, од едноставната причина што тој се труди во подобра светлина да го прикаже настанот, да му даде тежина од која не би можел да побегне читателот, да го врзи како гладен коњ за оглаво, со што би можел да го привлече, да го задржи вниманието на читателот. Немојте да мислите дека само вистината, онака гола, одголена е таа што ќе го задржи вниманието на читателот! Но, сепак – не смее да лаже. „Значи, еве,“ си реков, „уште една вистина дека и писателот е принуден секогаш да не ја кажува вистината, туку да - лаже! „Зашто, поинаку – не би бил ни писател.“

Иако, чувствував невидлива, поинаква рамка од другите во однос на своето однесување, свесен бев дека не би било можно тоа и во прак-

тиката, во животот да се спроведува. Па, така, вложував силни напори своето однесување да го поистоветам со другите; не во таа смисла – да им се допаднам, иако и тоа го имаше но во сосема незначителна мера, барем според она што јас го сфаќав. Не сакав, и неможно било, ако се сака животот, во основа, кардинално поинакво однесување. Сепак, поради тоа, дали свесно или несвесно, всадено длабоко во мојата природа, во мојата душа, поседував нешто што ме изделуваше од другите, но во позитивна смисла; не оти така сакав, иако имаше и ориентација. Забележав дека, тоа што луѓето на мене гледаат поинаку, не се засновува толку на начинот на моето однесување, колку на квалитетот на тоа однесување; на поинаквото однесување. Тоа што, кога јас работев во тим со други, по секоја цена настојував за себе да го земам само она што мене ми следува. Иако таа правичност во односите со другите не ја манифестирав јавно, самата таа вистина за другите излегуваше на виделина, така што другите кај мене гледаа некакви поинакви вредности, вредности што би требало секој да ги поседува, но, поради невљубеноста во себе, не сакаа тоа јавно да го манифестираат, задржувајќи ја во себе лажната величенственост, а всушност величенственост обвиткана со тежина и со чемер. Знаев, или поточно длабоко во себе чувствував една вистина што подоцна се потврди како таква. Навлегувајќи во учењата на свети лица, недвосмислено дојдов до заклучок дека ниту еден човек сè уште не е голем во која било област со своите физички и ментални способности што ги поседува од своето раѓање, поседувајќи талент за дејствата во таа област. За да достигне *нивото на гениј*, всушност тоа е нешто поголемо од поседувањето на талент. Талентот е заснован врз физичките и менталните способности на поединецот, чии дела во таа област се пропорционални на степенот на неговите физички и ментални способности, кои, иако дејствуваат во иста област со ист ниво на образование и воспитание, нивниот придонес во таа област никогаш не може да биде подеднаков, израмнет. Па, за разлика од нив, поединецот – гениј се изразува *само во неговата обединетост со Бога*, што самата генијалност му ја дозволува, во дејствата и во активностите на неговата душа. И така, големите луѓе се препознаваат по тоа што тие се поголеми од нивните дела, и по нивниот посед по резервна енергија, која секогаш и во секоја прилика се манифестира како енергија без граници. За *личната моќ* на поединецот, без значење е кој како е образован и кој како е воспитан, туку личната моќ е во тесна врска со начинот на неговите постапки, со начинот на неговото однесување, но доколку тоа не е израз на глума, туку објективен израз на самото негово однесување, односно на неговите постапки. *Личната моќ*, велат шаманите, е *чувство, чувствување; расположение; нешто што наликува на*

среќа. Личната моќ е нешто што се стекнува со борба во текот на целиот живот. Понекогаш, ковачот што седи пред тебе, може да има поголема лична моќ отколку тој, висок интелектуалец, кому само грбот му го гледаш пред тебе, а ја чувствуваш таа разлика на личната моќ меѓу нив двајцата.

Стоев така зашеметен, а за тоа не постоеше никаква причина; мислата ме наведе, поточно го обзеде сето мое битие, па помислив дека престанав и да дишам: бев толку внесен во мислата, а некаде далеку слушав тивки но долготрајни тонови, кои, со својата милозвучност и понесност, ме понесоа како кога на душек безгрижно лежиш а водата самата те носи некаде; онаму каде што таа сака: што е тоа мудрост, збор кој често го употребуваме, но којзнае која е неговата вистинска суштина, кое е неговото вистинско значење. А гласот ми шепоти: квалитетот на степенот на оспособеноста со кој човекот ги користи своите можности на еден голем, величенствен начин што го прават голем, а *мудар*, кога тој квалитет самиот од себе секој ќе може да го нарече со името *мудрост*, заради тоа што *мудроста* станала есенцијална основа на таа величина. Оттаму, *мудроста* е моќ да се забележи и да се биде свесен за крајот на она на што се работи, со напор за неговото унапредување и со напор за изнаоѓање на најдобрите средства за да може да се стигне до конечниот резултат. Од ова произлегува дека, подлогата на мудроста е – во Знаењето; онаму каде што нема Знаење, нема ни мудрост; не постои Знаење за да може на најдобриот начин да се изврши одредено дејство; да се сработи нешто изврсно. Не постои мудрост кај човекот, ако тој поседува Знаење што е ограничено и несигурно, опседнато со чувството на колебаљивост, а со самото тоа, тој не е моќен да ја спознае правата вистина што само Бог ја знае, па затоа само Бог ја има вистинската мудрост и само Бог го знае вистинското средство за дејствување во сите насоки и во сите времиња, а мудар човек се смета оној кој се стекнал со Божја мудрост.

Откако ме напушти оваа мисла, се вратив, во сегашноста. Ако некој од тимот инсистира да приграби повеќе од она што му следува, наоѓајќи изговор дека се отепал од работа, јас, со блага насмевка му велев: „Не посегнувај по туѓо, зашто кога и да е – туѓото ќе мора да се плати. Ако не ти, тогаш некој твој: твојот син, твојата ќерка – твоите најмили – кои најмалку имале учество во сето тоа. Ништо неплатено не останало на овој свет.“

D-R BLAGOJA BRAJANOVSKI

The religious characters could be a part of a publicist work rather than in the literary work. In the literary work we could talk of certain “parts: of the religious character, in the role of a character in the literary work, that does not give a complete picture of the work; as a support to the wisdom of the unreligious character, which in real is not his wisdom, knowledge. I continued with the dull life in the rural municipality, reading books with irrepressible advance in surmounting the spiritual knowledge, and my personal advancement at the same time. I was not too talkative when in company with others, I’d rather hear opinions from others, not because I was fond of learning from others, but because I wanted to avoid exposing my personal opinion in front of the others.

ПЕТРЕ ДИМОВСКИ

ЛИКОВИТЕ ГО НОСАТ ПЕЧАТОТ НА ВРЕМЕТО И СРЕДИНАТА

Мислам дека, независно каков став или убедување има авторот кон прашањето на религијата, ликовите го носат печатот на времето и средината од каде произлегуваат, и за да бидат реални, авторот им вдахнува целосен интегритет.

Во романот *Балканскиот ѓавол* во воведните страници се дадени вера, љубов, надеж, творевина на Господ Бог, и следната страница, 133 заглавни зборови, можни оружја меѓу каменот и атомската бомба што носат смрт, творевина на Луцифер лично. Тука се и четирите јавачи на апокалипсата, и тука е Големата борба меѓу Бог и Сатаната, меѓу доброто и злото.

Воведот во дејствието на романот започнува со Луцифер, поставен од Бог за врховен поглавар на ангелите, кого моќта на власта толку го полагомила што создал побуна кај ангелите за да го заземе местото што му припаѓало на Исус Христос. Бог, творецот на големиот закон кој владее преку љубовта, го трпел до мигот кога верувал дека ќе се покае, но кога

тоа изостанало, го прогонува од небесното царство. Но Луцифер, како што ги побунил ангелите, така направил и со човекот на земјата. Претворајќи се во змија, Ева и Адам ги навел на грев, по што биле прогонети од Градината Господова.

Таа борба меѓу доброто и злото се продолжува и низ нашите дни, со сета жестина на големиот грев, во Божјото Слово со дефиниција на беззаконие, кога човекот, заведен од Сатаната, стапува во негова служба. Романот, по вистински настани, ја обработува крвавата разврска на делбите, што започна во Сараево, а кога повод беше убиството на невеста при свадбените обреди и кога Ѓаволот ја презема превласта на владеењето, пуштајќи го злото да господари и кога доброто олицетворено во Бог има тешка улога во Големата борба да го победи Ѓаволот, да го победи злото и да го спаси човекот. А Божјото владеење се заснова на Законот на љубовта.

Во романот *Балканскиот Ѓавол*, кога меѓу пилотите настанува недоверба, Никола го бара одговорот на прашањето: „Кој е со Бог а кој со Ѓаволот?“ За да каже дека „Поделбите се страшни и со себе го носат злото. Мене Бог ќе ме води, не Ѓаволот.“

Еден од главните женски ликови во романот, кога се наоѓа во страшно суровите услови во логорот, со вербата во Бога настојува да ги поднесе страдањата и да преживее за да му се врати на својот сакан Никола. Еве еден нејзин монолог во кој се изразува таа верба:

„Опашест зрак леташе кон мене. Носеше волшебен сјај во пламени очи. Долета како небесна птица. Видов дека е ангел. Од устата му мирисаше живот. Само слушај, рече. Наведни се до земјата и закопај ја оваа семенка. Ми ја даде Никола. Чекај да прорти.

Се роди надежта.

Чувај го Божјиот дар, ми рече гласот на ангелот и одлета да се спои со светлината. Веќе маглата не беше толку густа ни темнината непроѕирна. Наоколу пробиваше проѕрачноста на надежта и го отвораше хоризонтот.

Ја открив мојата мисла. Ме дефинира како мешина исполнета со гнев. Гневот беше единствената моторна сила што ме подвижуваше, несогорлива енергија што понесува напред. И мојот единствен одбранбен систем од злото. Не ми останало ништо друго. Ни љубовта, на која секогаш се надевав. Чувството на гнев ги исполнило сите комори. Пренапнатото ја држеше сета преостаната содржина од која бев создадена. Гнев кон сето тоа што се случило. Гнев кон сопствената слабост и кон приклонот кон очајот. Гнев кон тие што ми ја одзедоа љубовта. Гнев кон откажувањето од надежта и од вербата во Бога. Барав Бог да дојде однадвор. Тој беше во мене. Гневот ме растргна да насрам што сум. Бог го пронајдов

во себе. Тој за сето време се борел да ми помогне. Ме поттикнувал да се потпирам на надежта. Да не го прифаќам очајот, а да го сакам животот. Ме учел дека љубовта, вербата и надежта сите зла ги победуваат. Бог ме исполнуваше со возвишени чувства. Злото секогаш губи пред доброто. Како смее да се заборави најголемата вистина?! Само треба да се верува во тоа. Вербата те води кон излезот. Ти дава сили да истраеш, мудрост да ги осуетиш сплетките на лукавиот, енергија да му се спротивставиш на злото. Бог дејствува. Треба да се дешифрираат неговите пораки. Да се трага и пронаоѓа следата кон спасот.“

Обраќањето кон Бога најчесто е кога човекот се наоѓа пред нерешливи проблеми, пред опасност, предизвици. Кога ликот од романот е изгубен во рушевините на војната, само вербата го одржува во пронаоѓање на излезот: „...чувствував дека Бог е со мене и чекор пред мене ме води низ ноќта.“

Во романот *Сонце во ќелијата* има и два лика од религијата, тоа се Отец Гаврил и Отец Андреја. При извршување на својата мисија, наоѓаат незаштитено дете од воените разурнувања и го земаат со себе во манастирот во кој служат. Детето бара одговори на вечните прашања кои ги поставуваат и возрасните. Еве дел од дијалогот со отец Гаврил:

„Зошто се војните? На кого и за што му служат кога носат само патила, несреќи, смрт?“ – прашува детето.

„Тоа се мрачните игри на ѓаволот, на сатаната, на лошите сили во човекот“, вели отецот Гаврил.

„Но зошто не го поништат тој ѓавол?“

„Тој е во човекот“, вели отецот. „Кога ќе влезе во него, тој управува со неговите постапки.“

„Зошто не се ослободи од него? Колку е слаб човекот!“

„Не, човекот е јак, дете ангелско“, вели отецот. „Го одржува неговата вера. Затоа победува. Го изгонува ѓаволот од себе. Но не може да го прогони од земјата и тој пак се враќа во него. Тоа е вечната борба на доброто и злото, на светлината и на мракот. Човекот е на страната на доброто, но често ѓаволот го одвлекува на погрешна страна и тогаш тој не знае што прави. Му нема спас и треба да се молиме за него да се врати во своето стадо, да го прими Бога во својата верба и да се покае за грешките. Покајувањето ослободува од мрачните сили и потоа Бог ја мери вербата кон него за да му ја даде прошката своја. Со вербата човекот стигнува до вистината. Вербата е таа што го избавува од стапиците на ѓаволот, од неговите нечесни игри, и побрзо ги препознава и открива ѓаволските дела.“

Детето на многу прашања нема одговори и затоа сака да ги добие од отците.

„Зошто постои ѓаволот, оче?”

„За да го искушува човекот, да ја поттикнува неговата вера, да го држи чист и праведен. Да ја цени добрината, да ја сака светлината, да ги милува блиските. Да ја открие минливоста на земното и вечноста на небесното, теснината на телото и ширината на душата. Да умее да ги скроти страстите, да го признае гревот и да се покае, да ја спознае својата ништожност и големината на Бога. Да ја има вербата во Него, а тој ќе му врати со својата љубов.”

„Многу гревови се наполнила земјата, оче!”

„Бог сè гледа, одмерува и суди по своите канони, момче. Никој не е достоин да се сомнева во божјата правда. Таа стигнува до секого.”

„Ќе ми се вратат мајка ми и татко ми, оче?”

„Тоа го знае Бог, чедо мое! Да му ги оставиме нему тие прашања! Слуги божји сме ние и веруваме во неговото дело. Како рекол тој, така ќе биде. Во божјите работи не можеме да се мешаме! Нас ни се дадени земските. А милоста божја е безгранична, дете! Тој ја има за секого.“

Еве едно резонирање на отците за човекот кој погоден со стрела допливал до крајот на водата со детето врзано на себе: „Можеби бил воин, го напуштил бојното поле и го препливал Блатото. Знаел дека Бог ќе биде задоволен со тоа: да им се помага на немоќните во неволја. Христијанин бил штом ја знаел вистината за Бога. Бил човек штом го дал својот за да спаси друг живот.“

А детето доаѓа до својата констатација кога дознава како го пронашле отците: „Бог насекаде гледа, добро кажува отецот. Ми го дал плачот за да ме пронајдат по него. Инаку врзано и немоќно набрзо ќе умрев.“

И, детето ја искажува благодарноста што е згрижено: „Вие сте ми сè, оче Гавриле и оче Андреја. Ако не сте вие, би бил сам во толкав широк свет.“ А тие го утешуваат:

„Бог е со тебе, дете! Затоа, никогаш нема да бидеш сам!”

„Душата ќе ми се чувствува празна и осамена.“

„Со молитвите Бог ја исполнува.“

Кога ликот го гледа дејството на злото со неговите страшни последици на болка, пустошење и беда, се прашува како сето тоа може да постои под сувереното владеење на Бог. Тогаш, најчесто се обраќа до Бога за своите дилеми. Пламенка од истоимениот роман во едни тешки мигови на воените страдања, го бара одговорот од Бога: „Господе, зошто го даваш животот кога е бол, беда и трпење, кога е пелин, пекол и покол, кога е немоќ, изневера и измама, кога е лудило, бесоница и кошмар, кога е црнина, страдање и плач, кога е несреќа, болештиње и разделби, кога е спомени, несетнина и омраза, кога е дволичност, алчност и егоизам, кога е ужас, рушење и немост, кога ѓаволот слободно шета меѓу луѓето,

навлегол низ нив за да страда човекот од човек, а рајот го чуваш далеку, недостапен и невиден? Не сме ли сите твои чеда и не нè чуваш ли сите под иста закрила?“

Молитвите се упатуваат кон Бога да ги чува блиските и да им го покаже патот кон спасот од воените разурнувања. Еве едно искажување на Пламенка: „Ќе се помолиме и за живите, господ Бог ги гледа каде и да се, и ги има под свое крило.“ Кога во војната ги гледа страдањата, Пламенка е во дилема за вербата: „Зошто Бог не ја дал правдината секаде и подеднакво и зошто го казнува праведниот и му угодува на злобникот? ... Та нели Бог е еден и човечкиот род е еден создаден од него, и дадена е љубовта да го одржува, да го обновува и да го штити од сите надворешни зла! Но дали тогаш кога е дадена љубовта, прикриено се всадило и злото за да раздвојува, да копа немилосрдно низ среќата и да уништува? Или едноставно да ја искушува љубовта дали доволно е цврста и силна за да ја извршува вечната мисија на вечното постоење.“

Пред да тргне во решавачката битка, таа ќе каже: „Бог нека не чува од лудоста на сверот во чија уста влегуваме со поткрепа на мислата дека ќе му ги искршиме забите и ќе му го искорнеме јазикот пред да не издроби и проголта.“ Свесна дека како водач ја има одговорноста и пред Бога, се бори во своите размислувања: Но „ќе стигне да го стори тоа? Ќе има сила и мудрост? Трпеливост и разум? Вештина да ги сочува овие деца што храбро тргнале по неа за да станат дел од преминчанската голгота? Или доволно солзи за нивниот гибел? Тогаш нека се растопи и таа во нивната смрт, зашто ни Бог не ќе може да и` прости и да најде избавување од нејзиниот грев.“

Очите на Пламенка се вперени во осилото на бесот, каде се излеваат животинските страсти над нејзиниот род од тие што само по форма се луѓе. Кога би и` дал Бог сила со еден удар да ги одмавне од Премин и да ги врати од кај што дошле? Но тоа е желба, а реалната моќ е во мудроста, вештината и стрпливоста на сите што нечујно лазат низ ноќта со сопствениот здив да го згаснат огнот што го зафаќа Премин. Зашто: „Бог и казнува и враќа.“

Во полемиката за поништувањето на козите, Пламенка резонира, повикувајќи се на Бога: „Низ вековите ги имало и козите и шумите. Бог ги расподелил улогите на сите на оваа земја и ако едно се отсеке, се искорени и поништи, друго ќе надвлее што ќе ја наруши таа воспоставена рамнотежа и ќе се одразува на штета на трет, кој ќе го откине од синцирот на животот, а по таа алка ќе се одронуваат и нови. Кој ќе го брсти прнарот, трништата, повитите?“

PETRE DIMOVSKI

CHARACTERS CARRY THE SEAL OF THE TIME AND THE ENVIRONMENT

In the novel “The Balkan Devil” in its preface the three words of God’s Creation are given: faith, love and hope. In the next page there are 133 main words serving as possible weapons between the stone and the atom bomb that bring death, Lucifer’s personal creation. Here we have the four riders on the apocalypse, and here is the fierce battle between God and the Satan, between good and evil. As he rebelled the angels, Lucifer made the same with the man on Earth. He turned himself into a snake and made Eva and Adam sin, so they were exiled from the Garden of Eden. The battle between good and evil continues in these days, with all the rage of the big sin, in God’s Word with definition of lawlessness, when the man, mislead from the Satan, surrendered in his service.

НИКОЛА КОЧОВСКИ

КОЛКУ Е ПРИСУТНА РЕЛИГИЈАТА ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО

Луѓето за кои што пишувам, најчесто се простидушни, обични луѓе, со сите човечки надежи и стравувања, кои не се далеку од мислата за Бога и за неговата помош во животот. Религиозноста со векови постои сред нашето население, и до колку писателот третира природен, невидоизменет лик, секако дека треба да ја има на ум и таа страна на личноста. Ова, со други зборови, би можело да се нарече реалност во пишувањето. Не мислам, се разбира на ретките исклучоци кога ми се случува да се поиграам со фантазијата. Зборувам за мојата стандардна работа. Уште ако нагласам дека луѓето што ги земам во мојот создавачки, или уште поточно, пресоздавачки третман, се соочуваат со тешкотии, запаѓаат во непредвидувани, не ретко дури стресни ситуации, тогаш ќе може лесно да се сфати мојата постапка, така да се изразам, со својот авторски „објектив“ да ги затечам во моменти кога се принудени да му се обрнат на Бога со молба да им помогне, како што понекогаш се вели, да стави рака на нивните судбини. Значи, во потребни творечки пригоди,

врската на поединецот со Бога бидува покажана и прикажана, исто како што може да се случи и со се друго релевантно и дејствувачко на човековата личност со која сум се зафатил.

Ќе се обидам да се задржам на некои примери, што веќе си држат забележливо место во моите книги, така што можам лесно да се сетам на нив.

Сигурно не е случајно што во еден од моите уште почетнички раскази („Увереноста на стариот“, објавен во далечната 1970 год.), таткото на отчовечениот, уште млад Перо, роб на алкохолот и бесчувствен кон неговата ослабеност и кон сестра си, вдовица на загинат партизан-егеец – луто го проколнува чедото-изрод; но кога потоа синов, совладан од туберкулозата добиена од својата „девојка“, умира, грижата на совеста со верувањето дека неговата клетва е причина за синовата смрт, го доведува до тоа, самиот да си го одземе животот.

Едно приспомнување за допир со верата во романот „Исконскиот дар“ (објавен 1999 год.). Вдовицата Китенка, преомажена за старец поради нуждата за опстанок со веќе е подизраснатиот син и вработена во старечкиот дом, се носи со помислата за велигденските празници да појде до гробот на покојниот маж, верува дека ќе најде согласност кај него за сторениот чекор на својата саможртва, но натрупаните обврски и проблеми ја спречуваат, па со жалење се опоменува кога е времето веќе изминато:

„Не запалив свеќа на гробот на Ристан. Утре, уште рано, иако денов ќе е веќе заминат, морам да одам в црква и да му запалам. Празник е, црквата е отворена. Ќе појдам... Не му запалив свеќа...“

Во романот „Без свое јато“ (истата 1999 год.), додека протагонистот Адам ја варосува, во пролетниот ден, собата за братот што ќе дојде на гости од Австралија, во собата долетува брмботна оса, по што тој си помислува: зарем не е можно да е тоа душата на татко му кој се обесил на греда во истата таа куќа? Верување што е повеќе суеверно, но потекнува пак од религијата.

А доста подоцна во истиот роман, жена му Лида, потресена од врската меѓу првпат видениот девер, гостинот од Австралија, и ќерка им Јагна (иако не ѝ е од Адам, туку донесена во утробата со стапувањето во брак со него), очајно се спротивставува, речиси до бладање падната во хистерија, за што придонесува трепетен страв од налутување на Господ поради нејзини тајни изневерни дејствија, а е „предупредена“ и саштисана истиот ден и со случена сообраќајка во која за влакно не го изгубил животот нивниот заеднички

син Лозе – што со неговиот другар во колата и се случило... Пример каде што религиозното верување е вградено во самиот центар на збиднувањата и разоткривањето на односите.

Во романот „Раско“ (објавен 2002 год.), моќта на џамијата, односно на црквата, е таа што го предодредила младиот Раско да се чувствува сам, непримен ни кај едните ни кај другите, како и мајка му Марија, што е закопана надвор од гробиштата во албанското село на татко му Мевљут... Дури, во еден момент, чувствувајќи се на раскрс од каде што не поаѓа кон никаде пат, се прашува: На кого да се моли сега тој: на Господ, или на Алах!

Но додека овој роман зборува за судир на религиите од нашата земја во едно лице и во неговата судбина, еден расказ од збирката „Времето на татковците“ (2001 год.), под наслов „Луѓе сме“, напишан по вистински случај, раскажува за човечкото разбирање и помагање меѓу луѓе од двете вери, христијанската и исламската, во услови кога над земјата надвиснала заедничка опасност, фашистичката наезда. Ранетиот војник Македонец, има причина да му биде длабоко благодарен на албанското семејство, кое го излекувало и го прикрило.

Еве некој пример со раскази што се појавија во две книги во 2004 год.:

Во „Веење на срцето“ сопругот Грујо се обвинува што жена му Дула умрела, бездруго, од кафето што тој, во својата љубов, ѝ го приготвил, иако таа, поради висок крвен притисок, се претпазувала од кафе. Но по погребот, додека најпосле заспал ужалениот и темно оптоварен во совеста маж, и по смртта продолжила неговата жена, поправо, нејзиното срце, со зборови, кои како да ги вее, му кажува дека тоа, срцето нејзино, не запрело поради кафето, зошто тој попусто си замислува воопшто без да е сигурен, дека покрај лажичето со наут како да зацрпил и половина лажиче кафе? Тоа, срцето, не е уште доумрено и ја зборува вистината, зашто е орган на љубовта: не престана неговото биење од никакво судбоносно кафе, туку зашто било веќе долго болно и му дојде скончилото. Срцето тоа го знае, и бидејќи е нејзино срце, му го кажува тоа.

Разбуден благодарно олеснет, сопругот уште слуша веење надвор – тоа е ветер. Потсвеста во него, и љубовта што постоела, и верувањето дека и по смртта постои живот, од кој може и добрина да дојде, му помогнуваат да се ослободи од, всушност, претераната строгост на обвинувањето на себеси. Има ли во ова, или нема религија?

Во „Цин со добро срце“, расказ за еден земјотрес кај нас, некој од дотрчаните од соседството, возбуден како и другите, гласно се сеќава, како татко му, Бог да го прости, кога беше земјотресот во Скопје и кога близу две илјади луѓе настрадаа под урнатините, огорчен, како протест против тогаш ширечкиот атеизам, изрекол: „Само со малото прсте нишна Господ!“ Би можело и без коментар да се сфати од ова, дека сепак жилаво се одржуваше тогаш религијскиот дух.

Во пократкиот расказ „Талози на дното на реката“, покрај осудата на неблагодарниот син Јанче, коцкар кој и гробот на мајка си Неда го продава за да го плати долгот кон својот соиграч во порокот, може да се види и присутната мисла кај мајката дека ѝ е неопходно (со таков син) уште на живот да си направи гроб, на кој најпрво ќе даде да се напише името на мажот ѝ Ристо, кој ја „чека таму“, па ќе можат да бидат пак заедно...

Од религиозни и носталгични побуди, низ свеста на иселениците во романот „Дилко Мијалов“ (2005 год.), се плетка помислата, задачата, да испратат пари за црквата во своето село, за гробиштата, во кои ќе почиваат нивните блиски.

Во истиот роман, сигурно многу повеќе кажуваат зборовите на престарениот Ванде, кон групата помлади од него пензионери, додека го тепаат времето во еден американски парк:

„Ќе одам... Ќе ги откопам коските од старата и ќе ги однесам... Сакам таму да лежиме, во буковските гробишта, покрај татко ми, дедо ми...“

Всушност, тоа е само желба, без веројатност дека ќе се исполни. Останува само утехата, дека земјата секаде е земја, и секаде е Бог...

И низ текстот на романот „Соседовата кокошка“ (2009 год.) ќе се најдат места каде што луѓето го побаруваат Бог, ја повикуваат неговата помош:

Мајката Стојна и таткото Крстан, кога нивната ќерка, по операцијата од слепо прево која се искомплицира, достаса во мигови пресудни за нејзиниот живот, избезумени, очајни, трчаат до црквата што редовно ја посетуваат во Сиднеј, во која даруваат поголема сума пари, обидувајќи се да се дофатат, така, до милоста Божја.

И во овој роман како и во претходниот спомнат, надежта во Бога често ги води нашите иселеници по патот до црквата. Иако тие храмови, кои отпрвин им припаѓаа на иселеници од наши

соседни нации, подоцна почна да ги има и како македонски, сепак, амбиентот во нив, како и богослужбата, беа во поинакви, ненаши варијанти. Низ нивните дворови, во празници, вриеше од насобрана младеж, деца на Македонци, но меѓу нив, при обрнувањата, при веселења, смеења, се слушаат речиси исклучиво само англиски имиња. И во зборовите на нивното разговарање не можеш да чуеш македонски збор.

А и внатре, во храмовите, меѓу постарите, го нема зачуван чист духот од татковината. Вистина јазикот на молитвите е нашиот, но во текот на тие молитви сите верници седат, во редици долги клупи со кои е исполнет храмот. Кај некој дел од молитвената служба треба да станат простум. И свештеникот тропнува по едно свонче. И сите стануваат, остануваат на нозе до наредно посвонување. По католички.

Истото, како во Америка, така и во Австралија, авторот на овие книги го гледал, доживувајќи, покрај радоста што постојат свети прибежишта за нашите, и неминовна горчина. Но реалноста не може така лесно да се измени. Иако човек се обидува...

Ова, вистина, не е директно дел од темава, но мора да биде блиско на многу наши теми.

И збирката раскази „Херојот“ (што се наоѓа во печат) обилува со избор примери за поврзаноста на ликовите со верата.

Од народни верувања затврдени со религијата произлегуваат прстрашените мисли и извици на селаните од наш крај во расказот „Изгоненици“, над кои речиси под команда на старешините, освојувачката војска сееше страв и трепет за да ѝ остане етнички чиста грабнатата територија:

“Само подалеку!... Вид-виделија да фаќаме! Сатани избегани од длабините на пеколот, изјазени до површината на земјата, вилнеат по неа! Имаат наредба од нивниот предводник, со најголеми рогови, до кај што ќе достасаат да всадат страв и трепет, да се тресне секој со обете раце по глава, да здува и да бега. Не гледајќи кон што. Што подалеку од своето село!”

Меѓутоа, во расказот „Годишнина во ослободената Македонија“, сосем поинакво верување од вистинска побожност на другите, го води низ животот селскиот кушач, бајач, „лекувач“ на наивните со помош на самовили и слично, а тежок пијаница и себичник кој заради ракијата, и сопствениот син на кого му го ветил како наследство лозјето, го опљачкува продавајќи го кришум лозјето на друг, велејќи си притоа: „Не бил будала Настрадаин кога рекол: Умре ли жена ми – пропаѓа половина свет, а умрев ли јас –

тогаш целиот пропаѓа! Па најпосле, ПОТОА, кога ќе ме нема, и сонце нека не грее, ако сака. Така де?“

Самиот наслов на расказот „Бадник“ во целост се оправдува со текстот во кој е доловен зачуван, вистинскиот бадников дух, со кој собрани семејствата, и со специјални приготвени јадења, го слават раѓањето на Христос. Но старите Ангелко и Добринка, на кои најмилиите им се во странство, потиштени, отепани од самоста, ги повикуваат на гости бедните тетовци, доселени по немирите во нивниот крај, па со нив го поделуваат зготвеното, кое инаку со денови имаше да остане чувано низ фрижидерот. Овој расказ потсетува за обединувачкиот празнувачки дух што се случувал кај сите луѓе на овој значаен ден.

И уште расказот „Бунтовник“: Сиромавиот селанец Бонде, бегалки пред законот, ја поминува ноќта на гробишта, во стаклена куќичка со која раскошно е заграден гроб, не можејќи да не се морничави од него.

А особено религиски слоеви се присутни во најновиот мој роман „Сестрата Кети“, во кој се, така да речам, органски вткаени. Романот уште не е објавен, но темава ме влече, па нема да се воздржам да не проговорам.

Во него, три од главните ликови, членови на едно семејство се многу религиозни. Всушност, и самите почетоци, предуслови на дејството овојпат се зачнале со многу јасно влијание на религиското верување на сопругниците Радомир и Слоботка уште од првите години на нивниот брак, кога сè било нормално и среќно. Синчето им растело, си играло околу куќата на градската периферија, тие ги исполнувале религиските обичаи и норми во животот, продолжувани во народот сè до тоа време, средината на минатиот век, а важна составка на тоа било и традиционалното постење за најважните празници. Само едно пропуштање на тој востановен семеен ред, случајно попуштање на религиозната внимателност, за какво што секогаш ќе се најдат причини во обземеноста со секојдневните проблеми – само едно пренебрегнување на велигденските пости, многу задоцнето во свеста на двајцата млади родители станува неопростив грев, зашто ете, како што се случуваат понекогаш несреќни случаи, им настрадава детенцето во бујната вода што тече кон блиската воденица. Тие веруваат дека се казнети за неодржаниот пост. И оваа несреќа станува причина не само набрзо да зачат друго дете, ќеркичка, туку да ја израстат со толкаво притресување над неа, што создаваат од неа изолирано, затворено суштество, му ги потсекуваат слободните

крила карактеристични за младоста. И трет резултат на сторениот грев прераснат во темно премреже: тие го напуштаат домот каде сј ги потсетува на трагедијата, заминуваат со девојчето, тукушто заодено на училиште, преку океанот. Ова е всушност експозиција, почеток на романот. Засекогаш заплашени, таму, во новата земја, тие се примерни верници, редовно ја посетуваат црквата која има и објект за гоштевања, свечености, собирања, каде жената Слоботка е носена и да помага со доброволна работа, што подоцна ќе продолжи и со ќерката Кети. Самите родители се, неосетно, мошне изменети: Таткото, загрижен само да ја дочува ќерката од можните зла, станува фанатички строг, речиси деспот, кој не помислува за душевните потреби на чедото, мајката, склопчена и препокорна, стасува до состојба речиси на заспаност, односно на своевидна душевна ретардираност, малуважност, при сј што е и таа, како и сопругот, длабоко, врзано религиозна. А ќерката? Е, тука ми се пружи мене, како писател, уште еднаш, мошне примамливо поле, за смело забраздување во психологијата. Впрочем, затоа и се вика романот „Ќерката Кети“. Но ќе нагласам уште само толку, дека на соодветен, подразбирлив начин, и таа е станата верничка, пејачка е во црковниот хор од жени; но тогаш, во својата дваесет и осма година, во настаните во кои непредвидено ќе заплива како низ тешка поплава, понесена и од прва вистинска, силно почувствуванa љубов, таа ќе биде онаа која ќе почувствува обвинување и кон себе за запоставување на верските обврски, спречена од обземеност во љубовта. Така, по состојби на очајно обраќање кон Бога кого го молела за помош, реката на настаните на кои им се предала ќе ја доведе до состојба на тешка разочараност кога мисли дека, во својата мачна залунсаност, во својата одамнешна, но дури сега осознаена несреќност, е напуштена најпосле и од него, од Бога.

Со други зборови, роман, во кој поизразито од каде и да било на друго место, се испреплетиле, покрај другото, и религиозни мотиви, со свое забележително влијание на одвивањето на настаните.

Дали многу, дали малку, едно сакам да нагласам: Религијата, а со тоа и суеверието, толку се присутни во моето пишување, колку што ги има овие нешта во нашиот народ. Или уште попрецизно: колку што природно се вклопени во проблемот што сум го зел за обработка.

И на крајот уште нешто: Во моите книги Бог е пишуван со голема буква.

NIKOLA KOCHOVSKI

THE PRESENCE OF RELIGION IN MY LITERARY WORK

The power of the mosque, or the church, predetermined young Rasko to feel alone, and because his mother Mary was buried outside the cemetery of the Albanian village of his father Mevljut, he was not approved by both sides, too, ... In one moment, feeling that he is at the crossroad without roads, he asked himself: Who is he supposed to pray to: To God or Alah!... Characters that I take in my creative, or better in the recreation treatment, face difficulties, fall in unpredictable stressful situations, so it is easy to understand my way of presenting my characters in the moments of their prayer to God for help, as we use to say, prayer to God to guide their destinies.

ПАНДЕ МАНОЈЛОВ

БОГ И МАКЕДОНИЈАНСТВОТО ВО МЕНЕ

Честопати, пишувајќи ја песната, потсвесно како да нуркам во мистиката, како да станувам другар на отците на пустината или монах кој божјата благодет ја доживува како молитвење низ стихот. Притоа, не сум обземен со црквата и црковните прашања, зашто, и многу не сум упатен во нив, туку со Бог во мене и Бог во сите нас, во луѓето. Бог е мое лирско доживување во кое религиозното се спојува со естетското, или, филозофски речено: спој на Логосот со Убавината.

Истовремено Бог е и мое Македонијанство! А молитвата на срцето изразена низ стих, низ песна, не е “чиста молитва“ упатена кон некое апстрактно божество, туку кон личноста на Исус Христос и Божјата мајка.

Како по карактеристични обраќања на поетот во мене кон Бога ќе спомenam само неколку песни од мојата стихозбирка “Тевекелиски песни“ објавена 2008 година. Книга со чуден наслов, за кој мнозина и ми поставија прашање што ми значи насловот, дека истиот не можат да го разберат, што значи зборот „тевекелија“ и

слично. Или, насловот на книгата сум го ставил туку-така, колку да предизвикам внимание кај читателите, или, дека, можеби е ставен на подбипеза?

Навистина, зборот „тевекелија“ не е наш, македонски збор, туку е турцизам, употребуван катадневно во средината во која сум растен. Збор, што кај нас се употребува за човек што „не е арен со умот“, но, за човек кој не е ниту не нормален, ниту улав, ниту будала, туку, едноставно „забеган“, „занесен“. А вистинското значење на зборот „тевекели“ во турскиот јазик се употребува за човек кој во мигот е отсутен со мислите за средината во која се наоѓа, но со мисла упатена кон Бога, или, поточно речено човек кој вонтелесно, во некаков транс контактира со Бога.

Првиот мој типичен контакт со Бог и моето подигнато до степен на религија Македонијанство во оваа стихозбирка е првата, воведна песна од оваа стихозбирка со наслов „Патриотска“. Ќе ја цитирам во целост:

“ За љубовта
кон татковината,
катанец
од зандани
не дава никој,
туку се лета,
високо се лета...
За да не остане
отсутен лик
пред Бога,
туку
препознатлив знак
на херој:
до смрт
Македонија
Да се сака!“

Оваа песна и ако не литургиска и не црковна, треба да се свати како канон за менеј, дел од житието на секој Македонец, аскетска поука и за неизвесното денес, но и за уште понеизвесното утре.

Други покарактеристични песни со специфична религиозност во себе, но со егзистенцијална ономотопејска взаемна судбинска неопходност Бог- човек - татковина од оваа стихозбирка се песните

како успение на мојот поетски здив: „Куќата на Богородица“, „Оган - писма“, и „Сети се на Исус“.

Посетувајќи ја куќата во која претстојувала мајката Божја - Богородица, која се наоѓа некаде, во близината античкиот град Ефес во Турција, доживувајќи го тој небесен мир што владее во тоа катче вгнездено на вишна рида, „меѓу/ морето и небото“, се послужив со мојот ракопис во мигот на стихот создавајќи ја песната со наслов „Куќата на Богородица“ за да истурам:

“... бисер од молитви
упатени кон Бога
да се услиши
трошка среќа...”

За, кога ќе воздивне срцето во таа куќа на пресветата Богородица да потечат извори на блаженство:

“... минува болката
во воскресението,

отворени се портите
на среќата!”

И покрај растојанието на времето, блискоста со Бога ми била поблиска од секогаш и, како, во тие мигови, на неколку часовен престој во таа куќа како да сум бил најблиску до светата чаша на моето покајание, како да сум бил некаде на небото со чашата на Евхаристијата в раце молејќи за прошка на мојата грешна душа.

Песната „Оган - писма“ е мој занес во бескрајната болка за мојата покојна мајка, мој затегнат лак за исповед пред Бога низ бурите и силните ветрови и

виулицы што сум ги изминал во моите сиромашки студентски денови во Загреб, задскриен во меандрите на мајчината љубов, кога ги читав нејзините писма напишани со нечиток ракопис, седнат на мермерните скали пред Катедралата, фрлајќи ја паричката што ми ја пратила во водата на фонтаната:

“Толку имав, сине,
толку ти пратив,
а Бог е дарежлив,
верувај,
Бог се ќе ти даде,-
пишуваше
како на Есенин,
мојата мајка.“

Читајќи го писмото на мајка ми пристигнато од Македонија (и тука, моето Македонијанство), трчав до Банските Двори високо во Горниот Град на Загреб, за да се помолам на Свети Марко, да се прекрстам пред распнатиот Исус и низ сози да го прашам:

„О, Боже,
ти тежи ли крстот,
колку што тежи
небото над мама?“

А јас, студент во Загреб, заскитан од Македонија од една сиромаштија во друга, од една трагичност заскитан во друга, во некое друго прогонство во други понори, каде можеше само Бог да ја спаси мојата осакатена од неправди душа и прибежиште барав токму во Него, во Исус, во неговото распетие.

Каде да се бара духовното спокојство? Спокојството и мирот кои се неопходни на човека? Во бисерните одсиви ли на лажното време или во мудро-стожерниот свет на Бога во човека и надвор од него, но сепак во поетиката на духовното?

Возљубените души на слабите и немоќни луѓе исправени пред ветрометините на секојдневието и суровата вистина на животот и општеството кое друг го крои по мерка на неверата, секогаш спас бараат во Бога. Тоа, често го бара и мојата поетска муза, бара бегство од лажното време, бегство во спокојот на Антејството и вечноста на религиозното. И кога ти е најтешко и кога ми е

најтешко, во мојата песна „Сети се на Исус“ спасението и мое и на читателот, га барам токму таму:

„Молчи си
и трај
како трагична личност
на времето.

Стегни го срцето,
душата-
и ткај
во осамата.

Сети се на Исус,
на Спасителот
и спасението,
на крстот
и распетието...“

Тоа е само еден мал отслик на моите поетски чувства кон мојата Вера и верувањето, дел од мојот рационален и ирационален поетски свет.

PANDE MANOYLOV

GOD AND THE MACEDONIANSHIP IN MYSELF

Very often when writing the song, unconsciously I dive deep in the mysticism, it seems that I become friend of the desert fathers or monk who experiences God's blessing through the verse prayer. At the same time I do not occupy my mind with the church or religious things, because I am not much informed in them, but still God is in me and God is in all of us, in the people. God is my lyric experience in which the religious joins the esthetic, or spoken in a philosophic way: unity of Logos and the Beauty. My first typical contact with God is my Macedonianship raised to the level of religion as it could be seen in the first song in the Collection of poems called "Патриотскае":

For the love
of mother country
locker of jail
gives no one,
but by flying,
by flying high...
For not to remain,
absent face in front of God,
but recognizable mark
of a hero:
to love
Macedonia
to death!

This song should be taken as a canon for Menaion although it is not religious, it is a part of the hagiography of every Macedonian, an ascetic lesson for the uncertain today, and the even more uncertain tomorrow.

САЊА МУЧКАЈЕВА ВИДАНОВСКА

ВЕРАТА НА ПИСАТЕЛОТ

Човекот ја носи верата во себе. Каде и да оди, што и да прави, буден или сонувач... Но за каква верба се работи? Верба во што? Каква е вербата на писателот?

Религиозното движење во творештвото, поточно моето творештво, некогаш се јавува со дух на светлина над белиот лист, како внатрешна свеќа во осаменоста на мислите кога се раѓа ликот. Слободно можам да кажам дека религиозниот лик се јавува во сите мои изразувања, па се изразува и самиот исказ на верба кон ликот, а во по некој лик авторот внесува и некој свој стремеж кон религијата.

„Не носеа речиси ништо, избегаа со алиштата на нив и со по некое волнено торбиче, колку да приберат нешто од куќата. Ѓорѓија во својата торба ја носеше и иконата на Пресвета Богородица.“

Низ макотрпниот пат бегајќи пред налетот на Првата Светска војна, на моите ликови во романот „Петтата приказна“, прегрнувајќи ја иконата и патот кон иднината им се осветлуваше. Водени од вербата во Бога, со силината на зраците на светителката, мајката Божја, се издигаа.

„Да се каже дека последиците од војната брзо зараснуваат е лага измислена од самиот ѓавол, кој носејќи ја војната иронично би додал дека било па поминало. Луѓето принудени да се издигаат од прашината на коските, на истиот тој ѓавол би му изгледале како Феникс. И човекот би се сложил со тоа, но би додал без глава и со скршени крилја. И каде

сега би се свртила обезглавената птица со скршени крилја, на која овој пат кафезот случајно или не и` оставиле отворен” - ако не кон новата светлина на денот, вербата, добрината, среќата, Бог.

„Иконата на Пресвета Богородица го завземаше централниот дел на ново изградената куќа. Ѓорѓија ја постави на источниот ѕид од собата, а кандилото светеше секогаш. И кога беше голем празник и во обичен ден. Така душите слободно можеа да го пронаоѓаат патот до својот спокој, онака како што живите посакуваа и со тоа изнаоѓаа полесен начин да се справат со неповратно изгубеното. Зошто после војната, каде и да се свртеа ги изнаоѓаа душите што талкаа по сидиштата, изгубени меѓу збунетите загинати војници што зачудено се прашуваа каде ги изгубиле своите срца. Не чукајќи повеќе го имаа изгубено својот пат низ темнината на Кајмакчалан.“

Низ четирите приказни и петта која се раѓа некаде на крајот на книгата, секоја блиска една со друга, а оддалечена временски, во едно воено време, па во еден ран капитализам, во социјализмот на неверството и обид за атеизам и една транзиција, најтешката за мојата лична приказна - е присутна религијата. Поточно, верата би рекла. Чистата вера кон Господ, како љубов, надеж и искра на светлина што доаѓа од една искра на зракот од сонцето, од кого „камбанаријата силно светнува, како мал пламен да излегува од неа, дури и се занишува и тропа, како поздрав кон надежта што доаѓа од планината.“

Па црквата во вербата на сите тие пет ликови, животни приказни, ги оживува фреските низ пламенот што го враќа сјајот на сонцето. Така, не случајно и завршува раскажувањето, крајот на книгата ги спојува сите тие пет приказни, ликови што длабоко во себе ја носеа верата со чисто срце на една милост и силина на слабите плеќи, како првиот спореден лик во првата приказна, мајката Неда.

„Стана реши да ги подига своите деца и да ги воспитува на истиот начин на кој Неда го направи тоа со својот единствен син. Се сврти кон иконата на Мајката Пресвета Богородица, пред која толку често се молеше, воздивнуваше, заблагодаруваше и во себе ја замоли да ја чува на патот кон кој сега Неда одеше, да ја чува засекогаш, молејќи се со страст, онака како што Неда секогаш правеше.“

Во секоја македонска куќа, централно место завзема иконата на светецот. Кога се пишува за реалноста, било да е минато, сегашност или за иднината, религиозноста на ликовите како сериозен исказ го превзема центарот на збиднувањата, како природна нарација. Со благодарност, многу често свртувајќи се кон искреното верување на чистото јасно небо и сонцето што свети високо.

Има ли село без црква? Има ли град без манастирски стари зграднија, остатоци од историскиот тестамент, кој раскажува за богатството на

историски нарации од ризницата на приказните. Природно се наметнува изразувањето на авторот, секогаш кога пишува за човечкото наследство. Не како традиција, туку како чиста вера, манастирска религија, вистинска молитва на судбините од „Петтата приказна“. Во секој дел. Кога мажите заминувале, за нивните животи. Кога се враќале, за благодарноста.

Кандилото во нивните срца, секогаш запалено. Да, би рекла, суштинска и појдовна е потребата за религиозен лик, кој ненаметливо се наметнува. Потврда за тоа е и пишувањето за едно подолго време, во кое настаните се менуваат побрзо од едно годишно време, но во секое време, молитвата останува иста. Со свеќа во раката, горе за здравје на живите, долу за помен на умрените, каде светците играат од пламенот на свеќите низ живите бои на иконите. Тука е потребата која се наметнува во моето творештво, сосема ненаметливо и без агресија, туку како едноставна потреба за реалистично прикажување на ликовите. Правејќи еден патепис, како едноставно согледување на тестаментот на земјата во која се случуваат сите настани, речиси на секој чекор ќе никне манастир, а секој манастир знае да даде барем еден религиозен лик во творештвото. Кога реалистичката нарација доминира во искажувањата, тогаш морам да повторам дека не се работи за традиција, туку за вистинско прикажување на религиозен лик, кој знае да ја прикаже вистинската верба. Со погледот вперен со искрена молба, нагоре.

„На Илинден, селото беше раздвижено, како и секоја година. Се радуваа на празникот речиси сите. Но имаше и такви кои ги изгубија своите синови и иако раздвижено, сепак беше некако тивко. Луѓето се дружеа тој ден, разговараа. Имаше и тапани и зурли како и секоја година, но тој Илинден свиреа многу кратко. И некако тивко... тажно. Завиваа. Тежина се имаше надвиснато над главите на тие луѓе. Се чинеше дека црни птици прелетуваат над нивните глави, гладни, како лешинари чекајќи ги своите жртви. Демнеа така одозгора онака недофатни и страшни и зли. Гракаа над нив и го затемнуваа сонцето. Иако жешко, како самрак да се надвил над нив. И тие сите молчеа. Оставени како жртвени јагниња на олтарот, не знаејќи која е нивната судбина. Дали ќе победи паганството или Божјата милост. Во чии раце е нивната судбина. На тој ден Илинден, за тоа размислуваа сите кои живеела во тоа време, на тие простори. Невидливата сила која управуваше со нивните судбини, влезе во сојуз со црните птици, гавраните што грабливо го чекаа моментот да ги зграпчат нивните животи. И со нив да прават што ќе сакаат. Исто како со жртвите на паганските богови.

ЕДНА ПОИНАКВА ПОТРЕБА ОД РЕЛИГИОЗЕН ЛИК ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО

...Господе, смилувај се... Стави ја твојата семокна рака и спаси ме...

„Не сфати дека животот оди по една тенка линија низ која мораше да се движи и секогаш кога проба да отстапи од неа, шаховското поле го враќаше на местото каде припаѓаше, иако имаше замислено поинаков потез. Ги правеше потезите самиот, тоа беше точно, но не смееше да си дозволи да излезе од неговото шаховско поле. Има и казна и награда. Еден погрешен потез, го губиш пионот, уште еден, губиш повторно, па лауферот, топот, се` до кралот. Сите грешни потези се наплаќаат и повторна шанса за партија, нема. Седна повторно на местото каде што секогаше сакаше да ги дофати облаците. Секогаш доаѓаше на тоа место и успеваше да го пронајде изгубениот дел што му недостасуваше. Сега неа ја немаше повеќе. Но, во мислите, ќе ја задржи. Да! Од тоа не се откажуваше, иако знаеше дека само тоа му преостанува. Се осрнуваше лево и десно. Што ако продолжи вака да живее? Каде би завршила неговата приказна.“

Не случајно, Адам и Ева. Како главни ликови на искушението, и казната, протерани од рајот на насладувањето, каде што не постои поинакво покајување од самата казна на протерувањето. Качувајќи се човекот на врвот на планината, онаму каде што првиот човек се качуваше, каде на дланка можеше да го има светот, да ги допре облаците со главата и низ мислите да ја слушне единствената птица на врвот на светот, го направи првиот грев и стана смртник. Она што е забрането е слаткото овошје на страста во која времето не постои и реалните слики исчезнуваат. Вложениот напор го наградувал, но додека тој бил линеарен, исправен пред оној што се` гледа и се` слуша, но што е човекот, ако не е подводлив во својата самица, а гревовите демнат на секој чекор.

Таквата поинаква потреба од религиозен лик кој станува религиозен некаде на крајот на своите постапки, кога следи казната и кога молитвата за еден или двајца излегува низ устата на Адам, мојот главен лик во „Самица“, во која тој човечки ја бара грешната Ева. За заедно да влезат во рајот, еднаш, за потоа никогаш повеќе да не смеат да зачекорат во градините на забранетото овошје. Бидејќи, едниот грев раѓа уште еден и уште еден... И тогаш приказната за двајца, завршува. Започнува Самицата.

„Се запраша, додека беше меѓу луѓето, колку пати го гледал раѓањето на новиот ден. Речиси и не се сеќаваше на такво нешто. Можеби два - три пати, но не на ваков начин. Раѓањето на денот сега го гледаше секое утро. Сонцето излегуваше од истата страна, секој ден неуморено. Се појавуваше од истиот агол на прозорецот, го пушташе прво едниот зрак, па другиот, да - тој точно го знаеше сега неговиот појавување па растење. Растење во недоглед, се` додека го следи, поточно додека не се затскриеше некаде високо над прозорецот, но никогаш нити во еден момент не помисли дека секој ден се случува истото.

И Бог се појави, со моќта на створител...“

Барајќи го на почетокот богот во себеси, Адам веќе се заплетка во сопствениот лавиринт, низ кого подоцна ја бара верата во себе, чистата вера која ја имаше изгубено низ едно време во кое човекот е само човек, вплеткан во сопствената мрежа на суета и себичност. Но, што станува со човекот кога мислејќи дека е на врвот на планината, се лизнува и почнува да се тркала толку силно удола низ планината, што секое вртење дава страшни удари, а рајот останува некаде далеку зад него, заклучен засекогаш. Дали дури тогаш човек почнува да го бара Господ, да го довикува... Со молба да го слушни неговиот повик за спас, а суетата го јади уште подлабоко, па мрежата се заплеткува уште повеќе пред налетот на судбината.

За разлика од погоре напишаното, современото донесува едно поинакво размислување, со поинквизициски вредности, кога религиозноста се покажува на поинаков начин, би рекла искривена слика на секојдневието. Кога потрагата по нешто друго е поинаква од онаа од порано кога борбата значеше гола борба за опстанок, кога денот требаше да се преживее со еден оброк поделен во сиромаштијата на војната и лебот што станува толку сладок на гладниот стомак, па кога ќе го изедеш едноставно се вртиш кон светецот на сидот и со едноставни зборови се заблагодаруваш. Наспроти денешните вредности, современо во кого запаѓаме со сопствениот искривен ентузијазам на грешноста, се` додека животот не ни удри толку силна шпаканица, што дури после тоа, после многу време поминато во погрешни ситуации, се запознаваме себеси со искрената молитва.

„Сонцето светна силно право во него. Смесолот се стопи, одлетта во облаците, па над врвовите се распрсна, оставајќи го на врвот на животот, а осамен. Жолтилото го запече силно, како пламен, па солзите сега се слеваа со природата, дрвата што заживуваа и тревата која растеше. Повторно се појави истата птица која доаѓаше секогаш и го делеше местото со Адам на врвот на светот. Си поигруваше на ветерот, не забеле-

лежувајќи го. Ја испружи раката, повредената и го допре зракот. Сакаше да ја наполни со топлината на сонцето, кое секогаш на ова место беше милозливо. Сега го молеше за прошка, оној со кого играше шах дотогаш. Да го моли да му даде повторна шанса за партија.“

Секој автор, ја има истата потреба. Изразена на поинаков начин. Секоја автор ја носи сопствената религија во себе, сопствената верба во она во што тој верува и го внесува делот од себеси во ликовите на сопствената религија на животот.

SANJA MUCHKAJEVA VIDANOVSKA

THE FAITH OF THE WRITER

Man carries his faith inside. Wherever he goes, no matter what he does, awake or as a dreamer... What kind of faith is it? Faith in what? What kind of faith is the faith of the writer? The religious in my literary work appears as a spirit of light over the white piece of paper, as an inside candle in the loneliness of the thoughts when the character is given a birth. I can say that there is a religious character in all my writings, so that my expression of faith in the character is obvious, and sometimes I cannot hide my aspiration toward religion. “They didn’t carry anything, they escaped with their clothes only and a small bag in which they took some trifles from home. Gjorgjia in his bag carried the icon of the Holy Mother”.

ХРИСТО ПЕТРЕСКИ

ТАЖНИОТ ПЕС

Или: за човекот, за кучето, за цртичката...

За религијата обично се вели дека е опиум на народот, т.е. на широките народни маси, а јас повеќе би сакал да е афион (иако има психотропни супстанции), значи растение, билка, кое ќе се сади и негува по македонските ниви како некогаш. Не дека религијата нема своја улога и мисија, напротив, таа им влева на луѓето верба, но и страв, но за жал, има и злоупотреби од страна на тие што ја проповедаат, но и од тие кои беспоговорно ја практикуваат. Затоа, мојот приватен однос кон религијата е интимен, а мојот јавен настап на тој план секогаш е резервиран. Па, нема причини така да не биде и овојпат.

Сепак, ламентирајќи на зададената тема, не може а да не се потсетам барем за миг (зашто тие се длабоко врежани во мене) на некои религиозни, но и суеверни моменти во мојот живот, од кои одредени рефлекси(и) има и во дел од моето творештво.

Но, овојпат, (ќе) пишувам за нешто што сум можел, сум помислил, сум посакал, но ете (така требало да биде) никогаш не сум напишал и запишал ни еден единствен ред. Тоа е и нека биде кратката приказна за човекот, кучето и цртичката. Која цртичка, каква цртичка? Читајте понатаму, ќе видите...

Требаше да го погребат мојот вујко на селските гробишта. Да му оддадат последна почит. Се собраа роднините од подалеку, но и од поблиску, речиси од сите страни, но и другите селани, па поворката полека тргна од нивната куќа по селскиот каллив пат. Врнеше дожд, а така е секогаш кога се погребува добар човек. Не случајно се вели дека и Господ жали за него. По истиот тој пат по кој вујко му неброен број пати одел пешки, со колската запрега, носел товар или бил со празни раце, но во секој случај го мерел патот со очите всип а со нозете вдолж. И, се чини, дека дури на крајот, кутриот тој, но и ние сфативме дека најдолг, но истовремено и најкраток е токму тој пат - од куќата до вечното почивалиште. Тоа се двете единствени и незаменливи куќи во животот на секој човек - домот и гробот, па човекот не прави ништо друго освен што со години, месеци, денови, па и минути, секунди и делови од нив - цело време само се движи по цртичката од датумот на раѓањето до оној друг датум. Цело време човекот е на таа фамозна тенка и кратка цртичка, како да лизга по неа, движејќи се како на греда од еден до друг брег над надојдената река, па ако забрза премногу може да се заниша и падне, а ако оди премногу полека може да надојде водата и да го однесе заедно со импровизираниот мост. Но, секој кој еднаш се упатил некаде - задолжително стигнал, Без отстапки, беспоговорно, а се разбира со многу изгубено време, енергија и труд притоа. Ако е човекот перпетуум мобиле, машина или акумулатор кој се полни празнејќи се, односно кој се обновува трошејќи се, тогаш и за први(чни)от датум не може да се каже ништо друго, освен дека враѓањето е веселба на смртта, како што забележав во една песна од мојата прва книга во Огледалов.

Но, да се вратиме повторно на поворката, на таа мачна и тажна сцена, која трајно се врежува како ментална слика во нашата меморија и од која нема ослободување или бегство сè до вториот датум. Е, тогаш, кога поворката тргна по звукот на проретченото (со големи паузи) чукање на камбаната, покрај ковчетот (иако затворен) тргна и белото мало и мило куче на стопанот. И тоа одеше со наведната глава, а бидејќи луѓето почнаа да го бркаат - тоа најпрвин се одвои од поворката и тргна самото напред, зашто точно знаеше каде (се) оди, а потоа пред портите

на дворот од црквата почека да стигне поворката и да влезе низ дрвените врати, а на крајот и тоа влезе и легна малку подалеку од луѓето. Се оддалечи толку малку, колку да гледа сè и да биде тука, а никој да не го брка и никој да не го удира. Никому не му текна да му потфрли колаче, но и онака не можеше уста да отвори, зашто тагуваше за својот верен стопан. Само ретките видоа дека и кучето плаче заедно со нив. Во неговите очи солзите пресушија одамна - уште кога го однесоа неговиот стопан во болница, од каде тој само се врати на смртната постела.

И, така, полека ред по ред заврши погребот, си заминаа луѓето од кај гробиштата, тргнаа за да се вратат дома, да си ги измијат рацете, да ги сменат малку мислите и, се разбира, да прилегнат или да го нахранат добитокот, а ретко кој и да отиде на нивата за да копа, запнувајќи од петните жили, зашто животот е еден, сè се сведува на малечка грутка земја која ти ќе ја фрлиш, или ќе ти ја фрлат на дрвениот ковчег. Барем тогаш, во тој миг, се чини лекцијата како да е научена, иако ќе се заборава уште утре наутро, кога повторно ќе запеат петлите и кога ќе повикаат на рано будење, па на задолжително миење со ладна вода и брзање со празен стомак на нивите каде црната каллива земја треба да се претвори во жолто злато...

И, кога сите си заминаа дома, па дури и кога малку подзаборавија на погребот, во дворот на црквата остана само малиот бел тажен пес, кој легна на влажната земја натрупана на свежиот гроб со дрвен крст, со името и презимето и оние два неминовни датума, свежо цвеќе од градините и по некој вештачки венец со панделка донесен од градот каде последен пат вујко ми отиде барајќи спас во болницата. Но, чаре немало, дошол судниот миг, а кучето со денови потоа секој ден одеше и со часови лежеше на гробот, па и кога роднините ставија сива мермерна плоча, на која уште оддалеку можеше да се забележи преумниот и проверниот мирен пес. Беше тоа единственото белило сред таа голема и непрегледна црнина, кое како сенка се измолкнуваше рано од дома за да дојде тука, за повторно како сенка приквечер да се врати назад, а луѓето збунети од преголемата љубов не можеа да се изначудат и да поверуваат во/на она што со денови го гледаа пред себе.

Набрзо и кучето почина - од што друго, ако не од преголема приврзаност и тага!

А, нашиот живот продолжи и, за среќа, продолжува натаму. Никој не знае што му носи тој и кога е неговиот суден час. Кога би

знаел, можеби цело време би седел затворен дома, не би излегувал надвор, би плачел, би гледал телевизija, би бил пред компјутер, би пишувал пораки или би бил на фејсбук, или пак, би излегол веднаш надвор, би трчал, би играл, би пеел, би викал, би се карал, би се тепал, би јадел, би пиел, би ги фрлил и искинал сите пари, не би ги броел како обично, не би читал весници, не би пишувал, би ловел риби, би пловел, би водел љубов, би играл фудбал, би планинасел и којзнае што ли сè не би правел, но дали сето би имало смисла и дали невистина сето тоа, или барем нешто од сето тоа би правел...?!

Не, сигурни сме дека многу побрзо и полесно би си ги скратил маките, зашто предизвикот е во неизвесноста и ништо не е поизвесно од самата неизвесност. Размислуваш, се надеваш, создаваш, очекуваш... едно годишно време да го замени друго, по ноќта повторно да се расониш и пресрекен поради тоа што одново го гледаш сонцето - да тргнеш на нов пат, кој никој не знае каде води, колку е долг, каде завршува, дали свртува и се враќа назад, или е толку многу краток и неизвесен, што не ни требало и не ни вредело воопшто човек да се подготвува и да тргне на пат. Но, кога би знаел, кога би можел, кога би одлучувал само тој...

Патот е еден и единствен, сечиј или ничиј, ако премногу брзаш - ќе го изодиш прерано, а ако многу доцниш - ќе те престигнат сите и ќе стигнат пред тебе... Но, каде, кога, колку, како, зошто?

Има ли и други прашања и, се разбира, (евентуални) одговори!

HRISTO PETRESKI

THE SAD DOG

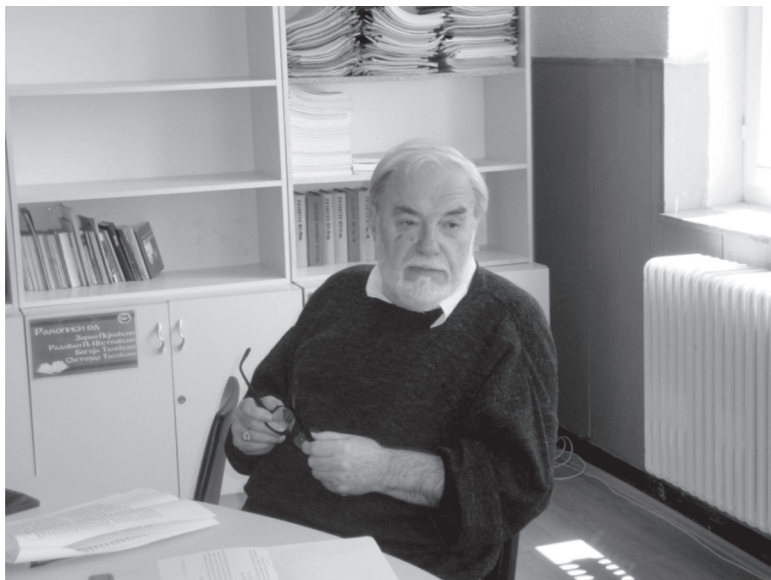
Or: on man, dog and the line...

Religion is said to be the opium for the people i.e. opium for the crowds, and personally, I would like it to be a plant, herb that will have been planted in the Macedonian fields as it had been planted before. I can't say that the religion has no role or mission. Religion causes faith in people and fear as well. Also, there is abuse from those who preach it and from those who unconditionally practice it. Therefore, my personal attitude toward religion is intimate and my public performance is always reserved. There is no reason for change, now. However, lamenting on the given theme, I must remind myself (because they are deep inside me) on some religious, and superstitious moments in my life, as well, from which there are certain reflections in my literary work.

This time I will write on what I could, I thought of, I wished, but unfortunately up to this moment I have never written a line. It is the short story of the man, the dog and the line. Which line? What kind of line?

ЃОРЃИ ПРЧКОВ

ВО ВЕРАТА Е ВИСТИНАТА

Да чукнам во дрво, добро започна низата на зборови кои требаше да претставуваат симпозиум на дискусии, но помеѓу кои се провлекуваше вечното прашање на цврстината на инспирацијата да се задржи до самиот крај, до оној крај кој делото го краси. Но, и да не го сторев тоа, чукањето во дрво, верувам дека мојата намера ќе беше исполнета со истиот жар како и едноставната верба на една девица во сјајот на нејзиниот подарок во првата брачна ноќ. Со други зборови суеверието дека гнилежното дрво наречено бог би ми помогнало на некој начин е изопачување на животот и проколнување на вистинската надеж, и ниту помислувам да се обидам да наречам творештво некоја моја реч, а да претходно не ја измолам нејзината судбина од Создателот...

“Одеднаш, зеде и ме преокупира прашањето: “Зошто во неколот?” Имаше земено да ме стега во душата, арно ама умот ми работеше. Одговорот зедев да го барам низ повеќе страни, прашањето го разгледував од сите можни агли, арно ама до одговор никако да дојдам. По долго размислување, се најдов навреден. Открив дека луѓето за кои биев битки; за кои правев добрини; за кои имав земено да страдам, луѓето за кои умрев; кои многу ги сакав, свесно

ме испратија во пеколот. Не сакав ниту да помислам дека тоа го направија за да ми наштетат. Тие добро знаеја дека на Земјата имав излезено маченик, а да дозволат да бидам маченик и под Земјата, тоа не беше во ничиј интерес, освен на луѓето искачени на највисокиот басамак од вечното тркало на животот. . . Тука, мојот народ, ја имаше земено улогата на судија, пресудата падна по воља на мојот народ - во пеколот, а за во пеколот излезено немав. Гревови за плаќање немав, на Земјата никому лошо не направив, ниту едно од правилата божји не прекршив, никогаш од правиот пат застрането немав. Каде би можело да ми излегла грешката? Мојот народ под принуда имал излезено кај мене да најде крупна грешка, па ме испратил да горам, да вријам во катран, да плаќам гревови, што не сум ги имал направено.”

Не е само инспирација од религијата да се поставува на себе си прашањето за сопствената местоположба во пеколот. Повеќе можеби е потреба да се остане уникатен и одделен од оние немоќници кои не успеале да му се спротистават на злото и завршиле во некој од казаните со вжештено дно. Или тоа е копнеж да се премине на спротивната страна каде сите наши илузии ќе се отелотворат во вечна приказна. Крајно, добро е во себе почесто да се искалкулираат гревовите и нивната тендециозност да ги нарушат светите заповеди и да ја обезвреднат скапоценоста на пролеаната откупна крв за човештвото.

“Кога го изострив видот, што ќе видам: Околу тројцата имаа земено да првкатаат едночудо ангелчиња со фенерчиња во рацете. Ангелчињата имаа земено да работат брзо. По неколку околу нас зедаа да не поткреваат.

Каде?- само ги прашав.

Во рајот!- зеде и ми одговори едно од ангелчињата.

- Само ние тројцата?- повторно го прашав.

- Само вие!- до мене дојде одговор.

Имав земено да лебдам носен од ангелчињата.

Едно време ангелчињата не спуштија на тврда подлога, она во првиот момент што го видов не може со зборови да се опише. Писателот го изваде тефтерот и зеде само да разгледува и со малото моливче, имаше земено само да пишува. Со чичко Васил надвиснавме над него и секој за себе имаше земено да чита. Прочитавме:

- Околу нас волшебна тишина, мир и спокојство. Безгрижни луѓе, на земјата што не направиле ниту еден грев. Околу нив гулаби бели и птици песнопојки разлетуваа, зајачиња, срнчиња и еленчиња - волшебна убавина. . . Зелена сочна трева, сонце во изобилатво.

Дрвјата расцветани, прекрасни бои - одмор за очите, лек за душата, бодрина за нашите измачени души. . . Бистри потоци и разгрпорено реки - ладовина за нашите изгорени души. . .

Душата како што ми имаше излезено стегната, со неверојатна брзина, од напрегнатоста зеде да ми олабавува. Се чувствував многу полетно. Умот почна да ми се бистри, мислата да ми излегува чиста, ми беше многу пријатно кога слушав маса ангели, со најразлични инструментни како имаа земено да свират и да пеат. . .”

Верата облагородува... Првкатаџето на крилцата на најслатките небесни созданија, слушнати тука долу на земјата, претпоставувам го има оној ист волшебен звук кој ги волуменизира дамарите со истиот капацитет како и тритонска цистерна подготвена за експлодирање. Нивните зборови со неискажлива веродостојност ветуваат излез од сите земски јадови и нов почеток, од чие заживување за првпат човекот ќе почувствува дека неговото создавање било благослов, а не проклетство. Предвидувањето на нивните, а уште повеќе на Оној кој ги измислил, преградки е убав начин на летаргија низ напорните денови на самоодрекување до наградата со розова боја.

“Главата благо ја завалив и на лакирана наткасна на која златест абажур испушташе одвај забележителна светлина ми откри мало иконче. Светлината јасно ликот ми го осветлуваше и мене ликот во зениците навлезено како што ми имаше, имаше земено да ми поттреперува. Ги раширих широко очите да откријам чие е икончето, всушност чиј лик е насликан врз икончето. Останав крајно изненаден. Ја видов Марија Магдалена. Лицето и’ беше озарено, лесно се читаше еротски порив. Телото голо, западната во блуд излезено и’ имаше. Изненаденоста ми се поткрена, зашто гледав еротска сцена. Верушка забележав како погледот ми го следи. . . Очите ги забришав со опачината на дланката и во икончето повторно се загледав. Лицето на Марија Магдалена ѝ го видов чисто, благо со ангелски поглед. Имаше земено да ме гледа право в очи, во зениците навлезено ми имаше, имаше земено да открива со што гнаса, Верушка зела да си игра. Очите на Марија Магдалена излезено ѝ имаа мили, чисти невини. Јас зачуден, со широко разрогачени очи бев загледан, сакав анализа да земам да ѝ правам, ама оценив дека време за анализи правење не е. . .

- Немој да се чудииш!- дојде глас од Верушка.- Марија Магдалена е наша заштитничка, без разлика што блудствувала, таа се покаја пред Исус и стана светица. Моја цел е пред тебе да се покајам, сите нечисти сметки да ти ги положам и ти да ме примиш небаре

Марија Магдалена излезено имам. Дека тоа невозможно е, јас знам, ти секогаш во мене ќе гледаш жена која обилно блуд растурала на сите страни, како Марија Магдалена пред да биде каменувана, Ти земи куп камења и каменувај ме. Исус луѓето ги спречи. Исусовото: "Кој смета дека грев не направил, прв камен в рака нека земе, камен нека фрли". Бидејќи луѓето грешни беа, камењата од рацете сами им испаднаа, Марија Магдалена каменувана не излезе, сите гревови простени ѝ беа, зашто Исус поседуваше широка душа, чисто срце и за секого добра мисла. . .

- Верушке, Верушке, простени ти се и твоите гревови, еве јас, во овој момент, гревовите ти ги прости!

Само Бог може да ги прости гревовите, но си дозволив да ја изговорам таа пресудна реченица, која најверојатно ќе биде најпосакуваната која секој ќе копнее да ја слушне на Судниот Ден... Си дозволив поради моќта на верата да ја продлабочува љубовта, поради нејзината димензија доволно остра да копа надолу, од каде ќе ја пронајде и извади нашата страст кон добрината, долго потисната поради современиот начин на живот во кој на piedestалот најчесто се искачуваат само спротивните. Си дозволив и поради нејзиниот мелем да лекува само со Неговиот допир, полн со милост и сила за невидена трансформација од блудник во покајник, без сомнеж едно од најисконските доживувања на човекот, далеку побурно од многу воспеваниот оргазам. И си дозволив и поради надежта која не сакаше да умре ниту последна, надежта во функцијата на каменот кој требаше да казни, како улога на каменот да го убие и последниот зачеток на гревот кој толку не' одделува од Таткото.

- Вас ве чуди Марија Магдалена толку радосна излезено што има, доминантна улога врз нас, врз секого од луѓето на овој свет што го газат што си зела. Причината што е таква е дека некои земји Дарвиновото учење го напуштаат, Дарвиновото учење да се напушти е еднакво Исусовото да се прими - Учењето на Бог да се прими. Јас како ученичка, во основното училиште, се сеќавам, како да е сега се сеќавам, на крајот од таблата секогаш обесена пред нашите очи беше слика која со факт го покажуваше Дарвиновото учење. На сликата гледавме прво мајмун, на четири нозе потпрен. На следната, застанат само на задните нозе, предните подисправени, потоа мајмуноот исправен, ама со облини на човек, ама обраснат во влакна. Понатаму, мајмуноот сосема исправен и без влакна и на крајот човек, со мајмуноот немаше ништо заедничко, зашто беше убав маж. Мене ми се чини дека тоа беше Дарвиновото учење,

како човекот постепено од мајмун се преобразил во човек. Татко, деновиве јавија, дури по радија, телевизии, печатени медиуми јавија дека Дарвиновото учење по училиштата се напушта, таквите слики од пред очите на учениците ги тргаат, од учебниците ги отфрлаат, на нивно место се поставуваат слики како Господ - Бог го створил човекот, значи Дарвиновата теорија ја побиваат, како неточна ја земаат, а за точно, учениците ќе изучуваат нова теорија, како човекот, Господ - Бог го створил. На водата, мирна кога беше, Господ - Бог ликот си го погледна и според неговиот лик човекот го створи, го обликува. Потоа Бог рече: “Да создадеме човек според нашиот образ и добрина, послушност какви што сме ние”. Потоа го создаде човекот од прав земен и му дувна во лицето дух животен и човекот стана жива душа, со здраво срце, богата душа и чиста мисла.

“Ништо чудно нема, раздвижено се имаше Марија Магдалена. Вие многу работи не знаете, ама и не сте биле во можност да ги знаете, зашто се случувале отприлика пред околу две илјади години. Јас Господ - Бог, Исус го следев по неговото патешествие, вие да видејте немаше да поверувате. Исус како од шега луѓето ги оживуваше, пред очите на маса народ Лазар, кога сестра му Марта, на коленици падната, Исус го молеше братот да и го оживее, зашто сметаше дека таква моќ Исус поседува. Исус се смилува, просолзе, нејзината молба ја услиша и така стана – “Кренете го каменот”- рече. Го послушаа, каменот го кренаа каде што лежеше Лазар, Исус провикна: “Лазаре излези надвор, ама провикна со очи поткренати нагоре, благодарност кон Господ - Бог, неговиот татко, благодарност испрати. Лазар беше жив. Од неколку дена мртов легнат што беше, Исус кај живите го испрати, секојдневната работа да продолжи да си ја обавува. Исус кон Марта - Лазаровата сестра се заврти и ѝ рече: “Јас сум животот, кој верува во мене и да умре ќе живее. И секој што живее и верува во мене нема да умре до века.”

Религијата во творештвото или збир на мисли кои подобро го објаснуваат оној внатрешен порив кој нема да сака да верува во научните поставки на сатаната дека Бог ги заборавил своите приоритети. Едно настанување на човекот од ништо кое подоцна поради експлозија која настанала од ништо и ја создало првата капка вода од ништо, која ја родила амебата од ништо, која го произвела диносаурсот од ништо, кој мутирал во мајмун од ништо, кој се исправил во човек од ништо, е малку повеќе сомнителна од ништото. Исто така едно воскреснување е доволен успех да се победи смртта, доволен радост за едно раѓање, доволен тага за едно живеење

и доволна надеж дека тоа не беше се', дека она што не' очекува е бескрајот на соништата кои не исполнувале како структури.

" - Ќе ми ја дадеш Јустиција, божницата на правдата, зашто од правда потреба излезено ми има. Ама ќе ми го дадеш и икончето со Свети Ѓорѓија, зашто имињата еднакви ни имаат излезено, сум зел да го почитувам и по потреба на коленици паднат да му се помолам. Ако си зела да ме гледаш вака голем, тврд, суров, јас со меко срце сум да се помолам потреба ми излегува!- на продавачката и велев. На убав бел коњ качен излезено има, коњот на задните нозе исправен го слушам како има земено да 'ржи. Ама Св. Ѓорѓија со копје в рака, излегол подготвен, ламјата в срце да ја понижи, да ја усмрти, а ламји, аждери околу нас насекаде, во маса ги има илје - милје!

Јустиција растревожена, лута, ламјата што почнала на неправдата да и се радува, двоостриот меч во раката го стегна, ја крена, подготвена беше главата да ѝ ја пресече, ама Св. Ѓорѓија ја спречи. Порака ѝ испрати:

"Остави ја, ако главата ѝ ја отсечеш, битки со кого да бијам ќе нема, деновите здодевени ќе ми излегуваат, всушност не е ниту тоа, ламји, аждери насекаде околу нас, битки ќе продолжам и со нив да бијам, се додека не ги сограм!

Вера или религија, доволно збунувачко и за самиот автор. Пораката која треба да се обелодени на крајот на делото ќе виси во воздухот се додека читателот не посегне по сопствената свест и не го подразбере онака како му го зборуваат тоа внатрешните гласови. Забрането ќе биде да се избришат ликовите на светителите од иконите поради привременото слепило на народот кое ќе го доживее како маглина во која тукушто го загубил својот заштитник на бел коњ, кој треба да се повикува секогаш и при најмала неволја. Но, недостојна ќе биде и вербата во сабјата на идолите на земјата, чиј замав не верувам дека може да пресече ничија глава, а најмалку онаа на страшната ламја. И како да се прати Вистината кон старците кои шепотат таинствени зборови кон бестрашните слики, несвесни за она што сакам да им го извикам?

Едно време низ гробиштата нагрнаа маса попови. Облечени во долги и широки црни мантии, полите на тивкото ветерче имаа земено да им се навкаат, зашто од страна пари имаа излезено празни. Кога здогледаа толку народ, низ гробиштата се распоредија. Со широки насмевки на лицата, кои им ги покриваа густе и мрсни бради, имаа земено да ги тријат рацете една од друга и да одат од гроб на гроб, од жена до жена, имаа земено да им се нудат да го спеат мртовецот, да

отпеат молитва за покој на неговата душа. Жените не им обрнуваа внима- ние, пискотот кај нив имаше земено да засилува, а мажите имаа земено да ги бркаат. Поповите почнаа да се бунтуваат. Во нивниот атар дошло толку народ, а тие скршена пара да не стават во мантијата, вреќа да не наполнат со литургии, тоа ги вознемири и по луѓето се развикаа, грабнаа стапови и се размаваа. Жените немаа земено да се бранат, мажите исто, стаповите имаа земено да бунтуваат по плеките, ама луѓето болката не ја чувствуваа, им доаѓаше како поповите да им ги чешаат плеките, им доаѓаше убаво, зашто болката во нивните души имаше излезоно многу посилна, зашто многу страдаа. Поповите, кога ниту со стапови не излегоа на крај, се свртија кон молитви. “Гаволи - помисли Никлецо. И тие врз лицата вешто и мошне брзо имаа земено да ги менуваат маските, од аждери се преобразија во јазниња”.

Беше предвидено времето кога луѓето водени од своите похоти ќе си изберат учители кои ќе им го залажат слухот, кои ќе им ги растураат домовите и се заради одвратна печалба. Оти земја, која го впива дождот што често паѓа на неа, раѓа добар плод и од Бога добива благослов; додека онаа што дава трња и боцки е непотребна и близу е до проклетството, кое завршува со изгорување. Но, требаше да им се покоруваме на наставниците вистински и да им бидеме послушни, бидејќи тие беа задолжени да бдеат за нашите души и сето тоа да го вршат со радост, а не со воздишки, да може да ги разберат сите оние кои се неумешни и заблудени и да ги изобличат оние кои се противат, и за се’ да не научат на Светите Писанија за да не’ направат мудри за спасение.

“Мишако пред портите имаше окапано, бидејќи известен имаше излезоно, од една битолчанка, погребана само саат - два пред тетка Карка, со нетрпение чекаше. Мишако, со ококорени очи, вчудовиден во неговата Гаскарка загледан, ама од убавото тело, лице, коса воодушевен, не можеше да поверува дека пристигна неговата сопруга. Загледан, не можеше да ѝ се изнагледа, да се изначуди, зашто за Гаскарка, Мишако во себе претстава си имаше направено, дека бабичка ќе му дојде, арно ама тој пред себе ја гледаше Гаскарка небаре мома, ама убава мома. . . Таа му се насмевна и во прегратка го зеде, ама не пропушти да си помисли: “Цел живот без дете го оставив, цел живот по дете да тагува, да копнее, да го чека, да го пека, арно ама и во мене вина немаше излезоно, Божја работа беше. Овој пат, во рајот, мојот Мишак сурија дечиња си има, си игра, се весели, си ги прегрнува, зашто сите негови се, му ги предале, како

татко за сопствени деца да се грижи, Мишако беспрекорно грижата си ја водеше. . . “ Мишако, кој знае по кој пат уште позачуден се најде, кога Гаскарка со ореол на светица околу главата си ја виде, подзинат како што имаше излезено, Гаскарка долго ја гледаше, детална анализа и правеше. - Ти светица си излегла?!- Ё рече.- Кој знае каква маченица си била, мене ме известуваа, редовно, за твојот живот известен излегував, дека маченица, добродетелка, душегрижничка, добротворка на земјата си била, ама до толку не ми се веруваше, за да се биде светица, кој знае на какви маки изложена си била, кој знае колку добри дела за сопствениот народ си правела. Откако те оставив, дека нов живот си започнала, од стариот наполно и целосно си се одрекнала, запознат сум, ама колку трнлив ти излегол новиот живот, ете, тоа не го знам, ама излегува дека не сум знаел, всушност дека не сум знаел многу работи за тебе. Јас како чиста, како пречиста те примам, зашто по нашата разделба од никого испоганета не си излегла, ете, и јас како светица ќе те примам!” Тетка Карка, во сандукот се смири. . . Свештените лица, опелото, целиот церемонијал коректно си го обавија, ама и гробарите како маченица ја погребиаа, на мајката земја им ја предадоа, сите останаа со надеж дека мајката земја како маченица ќе ја прими, ама многумина надеж не губеа и дека како светица ќе ја прими. . . ”

Зошто религиозен лик во едно творештво и зошто негово пресликување во една реалност каде материјалноста е основен двигател на непресушната жед, додека светоста се напоменува само како утопија и царство на наивноста? Верувам дека заради местото над границите на една желба која не знае што посакува, бидејќи и кога ќе добие ќе остане незадоволена во сопствените пори. Заради креативноста на нешто ново, поуспешно од веќе родените и со подолготрајност од нивното време предвидено за едно издивнување на земјата во интервалите помеѓу две подигања на средства од банкомат. Потоа заради постоењето на нешто слично на ореолоносците, суштества во паралелниот свет кои ни подметнуваат рамо во нашиот свет и не' повикуваат со восхит во нивниот свет. И на крајот заради утехата од на Бога промислениот план да го негираме сопственото издигнување на гордоста и ја прифатиме помошта која се нуди само втората шанса.

“Гробарите, само што беа подготвени плочата да ја кренат, гробот да го покријат, всушност ископаната дупка да ја покријат, по една рака имаа ставено. Добринка и куварот, ама и јас, не' спречи еден од масата луѓе. Сите околу гробот насобрани како што беа,

тој гласот го крена, од плачлив му излезе заповеднички. Велеше: “Мезето, мезето за ракија каде е, без мезе не ми одит, небаре трн имат излезено, небаре слама, а јас сакам, ракијата, да земит и да се лизгат сама!” - со шишето имаше земено да размавнува, ракијата да расклучува, од квалитетна што беше, за душата печена, синџир да фаќа. Некој се сети и гласно рече:” На Видана за душа да му се ватит! - За душа да му ет!” - го подзедоа останатите од масата луѓе. Ракијата ја испија, ново шише отворија, жените салата се раздробиа, работеа брзо и вешто, зашто мажите се бунтуваа, бараа. . . И третото шише од рака до рака тргна да шета.

Откако ракијата ја испија до капка, жените на гробот, тави поставија. За да видам се подисправив. Една тава со две или три пилиња печени, околу нив со компирчиња гарнирани имаа излезено. Другата тава, пиперки, ама бабури со месо и ориз полнети, трета тава, кромид исецкан ситно, над него имаа излезено наредени кофтиња. Една тавта со лути пиперчиња имаа среде ставено, ама лути - оган. Масата од луѓе се навртија врз тавите, лебот со раце го расчереџија и врз јадењето се нафрлија. Кои со виљушки, кои со лажици имаа земено да лапаат, шишиња со вино, пиво да отвораат и да локаат. Само одвреме - навреме некој ќе се сетеше, ќе речеше:” На Видана за душа да му се ватит, за душа да му ет! - За душа да му се ватит, да му ет!” - останатите го подземаа, ама со полни усти. Во очите светнати како што беа, со шишиња ракија, вино, пиво в раце, јас подзамижав, слухот го изострив и зедев прво да слушам како тапани, зурли треитат. Најстариот го гледав како нога на тапан крена, останатите рамо за рамо фатени како што имаа излезено, најстариот орото го поведе, песната ја викна, по него и орото и песната ја прифаќаа и останатите. Околу гробот на некој си Видан имаше земено да се игра и да се пее. . .”

И што ли беше тоа ако не традиција без трошка обзир за едно случување кое заслужуваше повеќе дигнитет ако не нешто повеќе. Или беше обичај полн со навика да се нарече религија, но далеку од нормалното поимање на нешто морално и искрено. Или беше норма на однесување на еден цел народ кој под закрилата на светоста се обидел и успеал да промени и издејствува нешто спротивно од она што навистина требаше да се случува и како најстрашно тоа го прифатил сосема природно. Тука и всушност се оформила разликата помеѓу религијата и верата, два поими со скоро истоветно значење, но со различни последици. Постоењето без религија, ќе го отежне животот на човекот до мера на отсуство на сите оние обреди кои

ќе го дистанцираат од неговите соседи другомисленици. Постојењето без вера, ќе го врати човекот назад во времето на диносаурусите кои и не помислувале да го родат мајмулот подготвен да оди исправен како некои форми на човек. Ете ја кај мене, како автор, силната потреба од религиозни ликови, карактери во моето литературно творештво.

GJORGJI PRCHKOV

IN FAITH IS THE TRUTH

To knock on a wood, it was a good beginning of the range of words that were supposed to be symposium of discussions, in which the eternal question of the firmness of the inspiration has been pulled through to the very end. I have never thought to write a word is my work unless I obtain its destiny by pleading it from the Creator... I 've never called a religious inspiration the self-questioning about one's place in hell. It is a necessity to remain unique and different from the weak ones who didn't succeed to oppose the evil and ended in the caldrons with red-hot bottom. Perhaps it is longing to cross on the other side where all our illusions will have been embodied in an eternal story. Finally, it is preferable to calculate the sins and its tendency to violate the Holy Commandments and underestimate the preciousness of the ransom blood shed for humanity.

ВЕРА СТОЈЧЕВСКА АНТИЌ

РЕЛИГИЈАТА КАКО ТРАДИЦИЈА

Свети Августин е запаметен според мисли крилатици, во однос на религијата и животот. Една од нив е следнава: „Осознавам за да живеам, живеам за да осознавам!“ Во случајов, кога дознав за темата на нашиот Собир, помислив дека насловот го измислил колегата Николче Вељановски за мене. Од наредниве резимирани редови лесно ќе се долови заклучокот од мојата споредба.

Се враќам кон моето најрано, можеби едногодишно доба, на паметење и осознавање. По изговорот на најраниот збор „мама“ мислам следеше упорното настојување на мајка ми да ги изречам зборовите „Оче наш“. Можеби тоа ми е всадено магловито во главата, но помнам први стихови што сум ги научила од мајка ми, која најупорно ми ги повторуваше, тие беа „Оче наш“. Овие молитвени стихови, откако ги совладав, секоја вечер пред легнување, исправена пред креветот, пред малата икона на ангелче (фамилијарната, пред која задолжително беше запалено кандилото, беше Свети Димитрија на коњ, нашата домашна слава), гласно ги говорев. Мајка ми во тие мигови стоеше до мене и знам дека свесно и будно следеше дали стиховите ги прескокнувам или

набрзина ги изложувам, зашто сонот наметливо беше присутен во моите очи. Таа сакаше свесно, будно и смислено да му ги уптаувам стиховите на Господа.

Мајка ми беше ортодоксна христијанка, со наследство од мајка и, не од дедо ми - и ги применуваше дома канонските црковни правила, а не веруваше во разноразни празноверици, магии, гледање на кафе, кои Црквата не ги одобруваше.

Место во градинка ме запишаа во Битолскиот француски колеџ. Првите денови во него ги минав плачливо, се чувствував како странец во големиот двор, полн со деца. Покрај тоа, веднаш бевме предупредени, ако проговориме некој македонски збор, а не француски, или ако сме невнимателни, часовите ќе ги поминеме во магаршката клупа со врзан црвен јазик на устата. Но, првите денови изминаа. Во Колеџот најдов нови интереси и другарки. Посебно ме занимаваше долготрајното изработување на хартиени крстови од разнородни бои, а во средината цртав ангел или крст со распнатиот Исус Христос. Постепено се вљубив во мојата учителка, милосрдна сестра со голем бела капа како лебед, таа беше мојата синоока сер Мари. Првиот час го започнувавме заеднички со молитвата „Оче наш,,“, разбирливо на француски јазик. Тогаш јас скришум, под око, сакав да ја имам во видното поле сер Мари, која го упатуваше својот поглед кон небото, а јас имав чувство дека вистински му се обраќа на Бога, дека многу го сака Бога, едноставно ја снемува од училиницата и лета кон Господа. Постепено ми се зароди мислата дека и јас имам голема желба еден ден да бидам сер Мари, да се закалуѓерам и да бидам така совршена како неа. Таа вистина му се предаваше на Бога.

Може ли да се замисли моето скриено разочарување, кога веќе во прво одделение, веднаш по НОБ, една од учителките влезе во одделението и ни соопшти: “Господ не постои, во него веруваат само непросветените!”

Веднаш помислив ужасено што би рекла сер Мари ова да го слушне, а мојата мајка? Сигурно не можев да ја сфатам тогаш таа пресвртница, но умно заклучив: “Ова нема да и го соопштам на мајка ми, не сакам да се вознемири, а нема да знае што да ми каже!”

Моето второ разочарување настапи набргу. Од мајка ми разбрав дека сестрите-учителки од Францускиот колеџ биле протерани од Битола, некаде во странство. Долги денови, долги години, во моите мисли живееше сер Мари. Не долги години, до денес нејзината слика на скромна христијанска убавица, вљубена во Бога, не исчезнува.

Интересно е дека мојата натамошна врвица ме доведе до проучувањата на литературата, а по дипломирањето да бидам избрана

за асистент на Катедрата за историја на книжевноста на народите на СФРЈ и тоа за македонска средновековна (црковна) литература. Црковната христијанска содржина ги пренасочи моите од детството всадени религиозни насоки во научни перцепции, во кои духот на нашата традиција, во која е длабоко вкоренета религијата, е присутна во нашето историско и сегашно живеење.

Имено, последниве шест години со м-р Методиј Златанов, инаку митрополит на Американско-канадската епархија, работевме на проектот „Неканонизирани светци во Македонија,, од што издадовме четири книги со наслов „По стапките на христијанството во Македонија“. Содржината се однесува на христијанскиот континуитет од 1 до 21 век. Во оваа опсежна работа, посебно во теренските истражувања, најдовме на христијански верници со побуди за градење на цркви, со канонски однос кон христијанските принципи, но и на верници кои се оддалечуваат повеќе или помалку од каноните и го слават христијанството според нивни видувања или наследености од обичаите во локалитетот каде што живеат.

Овде сакам да потенцирам едно истражување, од сите други бројни, кое е на некаков начин поврзано со мојот развоен однос кон религијата. Сакам да посочам еден пример кога од христијанска насоченост се достигнало до висок степен на наука.

Во моите истражувања посебно запрев на Охрид и Охридско. Притоа дојдов до десетина охридски, вредни чувари на охридски цркви. Како докажани вернички ги запрашав дали би можеле да се определат за „најсветата“ христијанка во Охрид. Интересно, едногласно се согласија дека таа жена е баба Донка Каревск. Еве ја нивната приказна, која прерасна во истражувањата до вистина. Моето исцудување беше големо, зашто веднаш ми соопштија дека баба Донка умрела пред 30 години.

Баба Донка била чувар на црквата „Свети Никола Геракомија“, до „Света Софија,, а честопати во неа ги чувала своите две мали внучки Маргарита и Снежана, од синот, кога дома немало никој. Бабата им раскажувала приказни за силата и значењето на Господа, кој живеел во вишното небо. Постарата внучка Маргарита со големо внимание се занесувала во небото и Господа. Кога матурирала во Охрид ја изразила агресивно својата желба дека единствено што сака да студира е астрономија. Сакала да го открива небото всадено во неа од баба Донка. Овој факултет егзистирал во СФРЈ во Белград. Успеала да стигне студентката во Белград и по четири години да го заврши Факултетот и да биде прогласена за најдобар дипломец на Белградскиот универзитет. На одбраната на дипломската теза учествувал научник од Астрономската

опсерваторија во Франција. Изненаден од успешната студентка и овозможил да ги продолжи пиостдипломските студии во Франција. На одбраната на магистерскиот испит Маргарите открила во вселената две нови ѕвезди и ги нарекла Донка и Софија. Бабите кои и го посочиле небото. На одбраната на магистериумот еден од рецензентите бил познат професор астроном од Универзитетот Харвард. Воодушевен од охриѓанката Маргарита веднаш и понудил докторки студии во Харвард.

Денес некогашната мала охриѓанка Маргарита е редовен професор Маргарита Нелс, познат светски астроном на Универзитетот Харвард и истражувач во НАСА. Нејзините студии се познати во светот. Таа ја совладува вселената со сите предизвици и непознатици.

Минатата година се сретнавме со познатата научничка во Скопје. Љубопитноста ме осмели да и го поставам прашањето: „Каква е Вашата вера и однос или мисла за Господа денес?“, Брзо, без размислување, ми одговори: „Мојата вера во Господа денес е многу поголема од деновите поминати со баба Донка во Охрид.“

VERA STOJCHEVSKA ANTIC

RELIGION AS A TRADITION

At the moment I am recollecting on my earliest childhood. After uttering my first word “mama” I remember my mother’s trying to make me say the words “Our Father”. Perhaps, it was dimly inserted into my head, but I remembered the first verse that I learned from my mother who continually repeated to me, “Our Father”... Gradually I fell in love with my teacher, a nun who had a big white hat as a swan, it was the blue eyed ser Mary. The first class we used to start together with the prayer “Our Father”, of course in French. Then I would raise my eyes without raising my head to see ser Mary who was directing her eyes at the sky, and I had a feeling that she had a direct communication with God, that she loved God very much, simply she disappeared flying toward God.

Gradually the thought turned into my future big wish, one day to become ser Mary myself, to become a nun and become as perfect as her. She really surrendered to God. How disappointed was I when in the first class primary school, after the Second World War, one of the teachers entered the classroom and said: “God does not exist, only the uneducated believe in him!”

БОГОЈА ТАНЕВСКИ

РЕЛИГИОЗЕН ЛИК ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО

Религијата е неразделен дел од човековиот живот. Таа го одржува народот во својот опстој, задржување на својот идентитет и во најтешките моменти, периоди во разни историски ситуации. Во поранешниот југословенски комунистички систем се водеше кампања против религијата, се затвораа цркви, на народот му се забрануваше да оди в црква. Но народот и во тие тешки моменти не се откажуваше од својата вера и од своите верски обичаи. Така и во тие случаи не се успеа да го одделат народот од верата.

Авторот Елена Вајт во книгата „Големата борба меѓу Христа и сатаната“ многу добро ја анализира таа борба и кажува: „Во својата Реч Бог ни дал сознание потребно за спасение. Ние треба Светото писмо да го примиме како сигурно и непогрешно откровение на неговата волја. Тоа е мерило на карактерот, правило на верата и животот. Светото писмо е од Бога вдихновено и корисно за поука, за карање, за поправање, за растење во праведноста, со цел Божјиот човек да биде совршен, приготвен за секое добро дело“. (2. Тимотеја 3, 16. 17.).

Духот не е даден да ја замени Библијата. Апостол Јован кажува: „Возљубени, не верувајте на секој дух, туку испитувајте ги духовите за да видите дали се од Бога, зашто на светот се појавија многу лажни пророци“.

Сатаната поставува стапици. Таа добро знае дека сите оние што ќе успее да ги наведе да ја занемарат молитвата и истражувањето на Светото писмо ќе подлегнат на нејзините напади. Затоа создава семожни планови за да го окупира човековиот ум. Секогаш имало луѓе што се правеле побожни, но наместо да напредуваат во познавањето на вистината, тие сметаат дека нивна должност е да бараат какво била грешка во карактерот или заблудата во верата. Ваквите луѓе се главни помагачи на сатаната. Тврдењето дека не е важно луѓето во што веруваат е една од нјуспешните заблуди на сатаната. Така мнозина се оддалечуваат од верата и сатаната ги измамува. Постојана намера на сатаната била да го урне Божјиот закон.

Шарл Бодлер рекол: „Има во зборот, во словото нешто свето, што ни забранува од него да правиме игра на случајот“.

Вербата во верата Христова облагородува, ја продлабочува љубовта во одржувањето на самобитноста на народот. Верата е врежана во традиционалните норми и обичаи кај народот. Тие норми народот ги одржува и се придржува кон нив на разните верски обичаи обавувајќи ги во редовните верски слави.

Моето творештво превосходно е поетско и немам таква можност во ширина да ја отсликам религијата, односно религиозни ликови. Но сепак не е запоставена. Во моето поетско творештво застапени се како ликови света Богородица и свети Никола, односно верските храмови означени со нивното Свето име. Мала Богородица на Суводолци им беше слава на целото село на ден 21 септември и имаа во неа голема верба како мајка Богородица-заштитничка. Денот на свети Никола го славеа како лете ден на 22 мај. Денот на свети Никола и сега го славата секој 22 мај во просториите на новиот манастир каде доаѓаат таму Суводолци и други гости од окопните села и од Битола, каде богато се прославува со манастирска вечера и ручек и народна веселба со музика. Во мојата стихозбирка „Нагризени хоризонти“ (2002) имам песни во кои тематиката е религиозна, посебно во циклусот „Суводолски слики“ во песните: „Предупредување“, „Камбаната плаче“, „Тревога меѓу мртвите“, „Последен свон“, „Откопување на мртвите“, „Небески одглас“ и манастирот „свети Никола“. Од самите наслови на песните може да се насети тематиката и настаните со коренити промени во с.Суводол-Битолско. Имено, со работите на Рударско-енергетскиот комбинат (РЕК)-Битола, во с.Суводол се уништуваат верки објекти цркви и манастири, откорнување, ископување на самото село Суводол, како и други села од регионот. Кај луѓето од с.Суводол, како и од околните села поради овие дејствија се јавува силен револт и фрлаат анатема-клетва што ги уништуваат овие верски објекти и многу села, но тоа неповратно, како неминовност за потребите на државата за производство на електрична енергија.

При рушењето на црквата „Св.Богородица“ во с.Суводол со булдожер, машинистот со страв пристапува при рушењето, можеби од суеверие, но под присила од раководителите на комбинатот ја руши црквата и во несреќа машинистот смртно настрадава-загинува при поткопувањето на црквата го потиснуваат сидовите.

Од тој настан заплашени работниците , кога одат да го рушат манастирот „Св.Никола“ што се наоѓа западно близу до браната на вештачкото езеро изградено за потребите на РЕК, рударските работници со одговорните луѓе се мислат што да прават, да не се случи пак некоја несреќа . Поради тој страв одлучуваат да не се руши се, да остане дел од стариот манастир, а изградуваат нов манастир „свети Никола“, северно од стариот на повисоко и безбедно место.

Во поесната „Камбаната плаче“ ја отсликувам положбата на камбаната пред да ја рушат и кажувам :

Откако приближа денот
За погибија на црквата
Камбаната без прекин плаче ...
И за мртвите
И за живите
И за селото
И за нивите

Во песната „Небески огдглас“ пеам како многу небески свона огласуваат до сите Ангели дека манастирот „свети Никола“ е во неволја и да дојдат во припомош за спас на неговиот Свети дом.

Во песната Манастирот „свети Никола“ пеам за новиот манастир изграден на нова локација и велам: „Јас сум тој / свети Никола Чудотворец / имам трага долу под браната / дел од олтарот / во стариот мој дом / и од оваа височинка / чувар да бидам без почин / да го бранам вашиот сињор / и името Суводол / овде да го чувам/.

Во песната „Предупредување“ изнесено е дека на некој Суводолец на сон му се кажало дека со црквата суводослка нешто страшно ќе се случело, исто и со гробовите на нивните вратнички тропар невидлив ќе тропа на вознес, на тревога мртвите ќе бидат откопани што значи сонот се остварил.

Во песната „Тревога меѓу мртвите“ опеана е состојбата во гробиштата суводолски кога со багер се раскопани, вознемирени и се накрени со отворени черепи и подигнати коскени раце и се слушаат загушливи плачови од некогашните тажаленки .

Во песната „Последен свон“ изнесена е слика како камбаната сама си го одсвонува последниот свој свон, својот погребен тон-уништувањето, свон што плачливо удира во срцата на Суводолци без запалени свеќи и мирис на темјан како што е христијанскиот обичај при мртви.

Во „Откопување на мртвите“ дадена е слика по откопување на гробиштата, секое домаќинство си ги собира коските од мртвите и

во вреќи ги поставуваат, носејќи ги на закоп во други гробишта, повеќето во Битола, со сите потребни верски обичаи.

Според изнесеното во песните одбележани се повеќе религиозни обичаи и постапки со почит на мртвите и почит кон света Богородица и свети Никола.

BOGOJA TANEVSKI

THE RELIGIOUS CHARACTER IN MY LITERARY WORK

Religion is not separate from man's life. It helps people in their survival, in keeping its identity even in the hardest moments, in different periods and different historic situations. In the ex-Yu communist system there was a campaign against religion, churches were being closed, people were forbidden to go to church. Even in those hard times people didn't give up faith and customs. Following Christ's faith ennobles one, deepens love in preserving people's identity. Faith is engraved in the traditional norms and customs. These customs are performed during the religious celebrations.

My literary work is in the field of poetry and I have not had an opportunity to describe the religious and the religious characters, but still, I have not neglected them. In my poetry can be met the names of the Holy Mother and St. Nikolas, as well as the religious temples.

ДОБРЕ ТОДОРОВСКИ

ПРИСУТНОСТА НА РЕЛИГИЈАТА И РЕЛИГИОЗЕН ЛИК ВО ЛИТЕРАТУРНОТО ТВОРЕШТВО

Уште во самиот почеток и посериозниот пристап при развивање на концепцијата за составување на едно дело, авторот најприродно што ќе направи, е тоа да ја разложи темата, да ги согледа и грубо оформи целите, главните и пропратни настани кои ќе ја оформат комплетноста на приказот. Барем така јас работам, по таа методологија.

Од навистина бројни, интересни кажувања кои се собираат на теренот, се слушаат како вистински, или измислени, како некому случени или се случувале некому некаде, повеќе варијанти за еден ист запис, од луѓе од различна возраст. Прикази и митови, легенди и преданија, но ете не сум наишол на потреба, или како што е насловена темата на оваа тркалезна маса „потреба од религиозен лик во моето творештво”.

Не можам да наведам некои особени причини, но до сега не сум бил инспириран, не сум имал потреба, или можеби подобро е да се каже дека до сега не сум се сретнал со таква тема, во која главната-стожерна личност би била лик со религиозен карактер во било која форма, или негово место во религиозното верување.

Длабоко сум убеден и го подржувам тоа, авторот да ја има комплетната слобода во одредување на темата и ликовите кои ќе ги обработува. Ова само колку да се надоврзам на потточката на темата која повеќе одговара што се однесува на литературното творештво кое ме бележи и сум препознатлив како автор, а тоа е религијата и лицата кои ја негуваат и се посветени на истата, како неодолив дел од историјата на еден народот.

Но, овде би ги потенцирал допирните точки и обработка на суеверието, поврзано со верувањето и религијата.

Така, директно, или индиректно, но само како расказ, во кој главен лик е религиозно лице, ќе биде забележено, онаму каде што се затекнати, во она што го работат, односно, за свештените лица, а тоа е ширењето на верата, верските обичаи и се она што по таа линија е поврзано со човечката живеачка, во насока на зачувување на традиционалните вредности, обавувани во или вон религиозните објекти, со пропратните карактеристики за секој обичај посебно.

Што се однесува во делот од моето творештво, ваквиот пристап е видлив во расказот „Дума за душите, каде што главните носители на

расказните дејствија се поповите и манастирот свети Аранѓел, односно нивната решеност за проповедање и зачувување на македонското, а не на некое ненаше верување (ова се однесува на богослужбата во црквите и манастирите). Расказот е базиран врз вистински настан во околината на Битола. Потоа во драмата „Пак го најде Санде сина си,“ во монодрамата „Славе славен да биди,“ и т.н.

Да бидам искрен, религијата и лица кои се инволвирани во религијата се споменуваат и во други мои дела, но како што еднаш нагласив, само како епизодни, би рекол кратки улоги, како надополнување на временскиот простор, настанот кој се обработува, или како неизбежен декор во обичајните чествувања по повод одредени верски празници или народни веселби.

Така е во примерите кога се вршат верски обреди на покојникот, каде се забележува обредниот обичај, но и објектите, односно црквата.

Потполно се сложувам со тоа дека многу често пораките на авторот можат да се сфатат како „личен однос кон религијата и верата“. Но, и не мора да значи. Може тоа да биде плод на негова замисла, имагинација обработена во трето лице.

Претставите, со комплетно прикажување, односно опис на времето и просторот кој го третира обработената тема, како инспирација да ги црпи од замислена слика на ликот

Сакале ние да признаеме или не, религиозноста на народот од секогаш била и сè уште е од суштинско значење во живеачката на нашиот народ, а за авторите кои користат народни мотиви, прикази за човечки судбини, кои се одбивале на ова поднебје се неодминлив дел, па макар

да е само еден пасус, реченица или збор, што повторно зависи од авторот во која мерка ќе биде прикажан во делото. Овде би напоменал дека истото се однесува и на суеверието, кога човекот ќе се најде во безизлез, неможност да реши одреден проблем, што од субјективни, што од објективни причини, плашејќе се притоа од најстрашното, на еден начин како да е приморан спасот да го бара таму. Така, токму по оваа тематика, доста присутна кај народот, ќе ги забележиме обидите на главните јунаци во делото, во романот, расказот, драмата, песната, како ќе се најдат во потрага, односно молебен кон: виша сила, крстена вода, лековита вода, бајачка, магија, црква, манастир, свето место, свето дрво, камен...

Не еднаш, собирајќи материјал од теренот, во пошироката околина на Битола, Демир Хисар, Прилеп и Крушево, (ова го кажувам заради поврзаноста на мислата и смислата), сум имал прилика да слушнам и видам користење на суеверието. Од разни кажувања на бајачи и бајачки, носење и налевање лековита вода, до правење на магии. Денес оваа појава е доста присутна на споменатиот терен, кај севкупното население од било која национална и верска припадност.

Заради оттргнување од заборавот, дел од овие суеверни верувања, ги забележав во рамките на раскажувачкото и романескното дејство. Можеби токму овде би требало да се бара инспиративниот дел во религиозноста на поедини ликови, кои сум ги обработувал, автентично пренесени во книгите.

Суеверието не е само кон човекот, како кон живо суштество, туку истото се однесува и кон предметите. Ќе го наведат примерот од расказот „Дабон попов“ од книгата раскази „Прикрај“, цит:.. Се насетува. Некој чуден насет се насетува, некоја нејасна морница те полазува, кога крај него се поминува. Набожните тука ќе се прекрстат, желба ќе помислат и молкум ќе заминат, а оние другите, само ќе се загледаат и од некој незнаен страв, ќе го забрзаат одот,.

Да не заборавиме, голем дел од авторите, како и јас, до скоро бевме во состав на една државна заедница, во која, религијата и се што е поврзано со неа, беа анатемисани, забранети, не ретко исмејувани или опишувани со одредена доза на хумор. Во таа насока и се пишувало.

Дека тоа е така имам посочено повеќе примери во моите книги.

Како заклучок, а кој произлегува од мојата размисла за употреба како носител на главните дејствија да биде религиозен лик, или се работи за лице од религијата сметам дека е потребно да се обработува со особена внимателност заради зачувување на чувствата на лицето кое се обработува, секако и неповредливоста на чувствата на оние кои веруваат во него.

DOBRE TODOROVSKI

THE PRESENCE OF RELIGION AND THE RELIGIOUS CHARACTERS IN MY LITERARY WORK

... I haven't yet had a need, or as it is put in the theme of this Round Table "the need of a religious character in my literary work". I can't speak of particular reasons, but I have never had an inspiration yet, I have never had such a need, or better, I have never come across such a theme, in which the main character is a religious person in any form, or has a place in certain religious belief. As far as my literary work is concerned, such attitude is present, especially in "The thought on the souls" in which the main protagonists of the narration are the priests in the monastery "St. Arhangel" who preach on guarding the Macedonian identity and tradition. There are other characters involved in religion that could be met in my works, but their roles are marginal, short and used in order to cover certain time gaps and events, or as an inevitable décor during religious holidays, or public celebrations such as religious rituals on the dead in the churches and cemeteries. I agree that the writer's message are usually taken as "a personal attitude toward religion and faith", but I think that it depends on the case and the situation. It could be one's imagination or third person's attitude, as well.

СОДРЖИНА

ШЕСТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА НА БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА 2011.....	5
Д-Р ВЛАДИМИР КОСТОВ КОН ТЕМАТА „ПОТРЕБАТА ОД РЕЛИГИОЗЕН ЛИК ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО“	7
Д-Р НИКОЛЧЕ ВЕЉАНОВСКИ ВЛАДИМИР КОСТОВ ЗА НЕГОВАТА ОСАМЕНОСТ И ХРИСТИЈАНСТВО.....	13
ДИМИТАР БОГДАНОВСКИ РЕЛИГИОЗНИ НЕВЕРНИЦИ.....	19
Д-Р БЛАГОЈА БРАЈАНОВСКИ ПОТРЕБАТА ОД РЕЛИГИОЗЕН ЛИК ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО.....	25
ПЕТРЕ ДИМОВСКИ ЛИКОВИТЕ ГО НОСАТ ПЕЧАТОТ НА ВРЕМЕТО И СРЕДИНАТА.....	32
НИКОЛА КОЧОВСКИ КОЛКУ Е ПРИСУТНА РЕЛИГИЈАТА ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО.....	38
ПАНДЕ МАНОЈЛОВ БОГ И МАКЕДОНИЈАНСТВОТО ВО МЕНЕ.....	46
САЊА МУЧКАЈЕВА ВИДАНОВСКА ВЕРАТА НА ПИСАТЕЛОТ.....	52

ХРИСТО ПЕТРЕСКИ ТАЖНИОТ ПЕС.....	59
ЃОРЃИ ПРЧКОВ ВО ВЕРАТА Е ВИСТИНАТА.....	64
ВЕРА СТОЈЧЕВСКА АНТИЌ РЕЛИГИЈАТА КАКО ТРАДИЦИЈА.....	75
БОГОЈА ТАНЕВСКИ РЕЛИГИОЗЕН ЛИК ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО.....	80
ДОБРЕ ТОДОРОВСКИ ПРИСУТНОСТА НА РЕЛИГИЈАТА И РЕЛИГИОЗЕН ЛИК ВО ЛИТЕРАТУРНОТО ТВОРЕШТВО.....	85

**ШЕСТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО
БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА**

Издава

Националната установа – Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ Битола,
ул. Ленинова бр. 39, Битола

Организациски одбор

Науме Ѓоргиевски
Николче Вељановски
Владимир Костов
Јоланда Бошевска

Превод и резимеа на англиски јазик

Николче Вељановски

Печати

Академски печат - Скопје

Тираж

200 примероци